Контрольный экземпляр

ЦІЕЙ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН!

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ОРШОТ, 9 МАЙ, 1988 ШУ. ★ № 56 (7559). ★ Мах 3 кеп.

СОВЕТСКИ ХАЛКЪЕИ ЭСКАРЕИ ДЕНАЛ

Даим дагалаттаргда адамашта Сийлахь-боккха Даймехка тІом хиннача шерашка советски халкъа, цун сийлахьча Эскара карагІдаьнна денале гІулакх. Ший боарамашка а къизалга а диллача историе чухь цІаккха ца хиннача тайпара хиннаб из — дунен тІа эггара хьалхарча социализма мехко империализма чІоагІагІболча реакционни низа — гитлеровски Германенен цун союзникаштеи духьала баь тІом. Советски Союза хинна ца Іеш Европа а дерригача дунен а кхел къоастаьй цо.

Советски Герзашца кийчдаьча Низаша тахан а дика нхетабу Даьхе лораяра шоашта тІабужа бехкдокхам. Советски Эскара дерригача хьалкъо, дунен прогрессивни наха баркал а оалаш, дагалувц сий долча вай бІухой турпала истори, цо хьабена нижь.

Дерригача халкъо хьал а лоацаш, бохабир цо белогвардейцаш, интервенташ, Октября карагІдаьннараш дІадаха безам болаш империализм, тоссаелча дІахьекхар социалистически строй чІоагІа йолга, из тешаме лорае къонача Советски Іаьдала низ болга.

Дунен империализм чугІортар юха техачул тІехьагІа, тІемо бохабаь халжъа боахам юхаметтаоттабеш дар вай халкъ. Цунца цхьана диддалийта йиш йолаш дацар мохк тешаме лорабелга Іалашдар. Дунен тІара хьалаш чІоагІа ирделар 30-гІа шераш долалуш. Цудухьа вай а дукхагІа теркам тІабахийтар тІема индустри дегІайоалара; технически перевооружени йора эскара, флота, тоайора ерригача лични состава хьехар а кхетам а балара методаш. Цу дерригне а лакхбир советски бІухой низ.

Дунен тІема кхерам тІаэттталга кхета а деш, массане а кхерамзле Іалашъергйола система хьаеш хилар СССР. Цхьабакъда, из хьаллаца раьза хиланзар Англе, Франце, США кулгалду гІозараш. Цар безам бар СССР фашистски агрессена духьала оттае. Ховш ма хиллара цо тийшача балхах вайна духьала тІом а болабир. Фашистски Германе а цун союзникий а боккха низ бар вайна духьалбаьннар — 8,5 миллион саг вола эскар, низбола тІема техника, цхьадолча даькъе вайчул тІех а йолаш. Фашисташа къайле а йицар шоашта дагалаттачох: дунен тІа хьалхара социалистически паччахьалкхе йоха а яь, дерригa дунен тІа ший доал оттаделга.

Боарам боацаш хала хилар вайна хьалхарча тІема деношка. МоастагІчо аьшка гІозарашца го баьбар Ленинграда, дІалаьцаяр Ростов-на-Дону, юхегІертавар Москвана, 1942 шера халача хьал тІа яр Сталинград, Кавказ. Цхьабакъда котъяла-м маганзар империализмана, дъъ шера лаьттар дунен тІа эггара дуккагІа цІий Іодахийта бола тІом, тІеххьара гораоттайир фашистски Германи.

Юха а дІахайтир ЦІеча Эскаро, социализм лорае ше кийча долга. Денал, къонахчал біаргадойтарах 7 миллион совгІча сага орденаши медалашн елар, 11,5 эзар совгІа саг Советски Союза Турпал хилар. Лакха совгІаташ денначарна юкъе кІезига бац вай мехкахой а. Царех ба Советски Союза Турпалаш Ш. Абрамов, А. Алейников, Г. Болтаев, В. Ермолаев, А. Иодис, П. Крутов, Х. Нурадилов, дукхха а кхьбараш.

Дунен шоллагІча тІема итогашта раьза хиланзар империалисташ. Дукха ха яллалехьа юха а тІема кийчо еш яр из. Дерригача дунен тІа ший тІема базаш, агрессивни блокаш хьае йолаелар США. Сихбенна оттайир дунен социализм йохаяра планаш, герзашца духьалбаьлар къаман - кортамукъален болама. Тоъам ба тІом чакхбаьнначул тІехьагІа хиннар дагалаьцача. США бехкахдунен тайп - тайпарча миІингашка дийннача довнашка 10 миллион саго вахар Іодиллад. Цу юкъагІа американски империалисташа кхьча халкъашта 250-зза духхьалдаьхад гер з а ш ц а кийчдаь шоай низаш. Цар бехках кхераме хьалаш латт тахан Персидски заливе, Никарагуа, Мозамбике, Анголе хьаллувц шоай къамашта духьала йола бандаш.

Советски наьха къона ноахале, ираза, біарга ца гуш я тІема халонаш. Цхьабакъда, цо тешаме кхоачашду социалистически Даьхе лорае тІахьехаш дола васкеташ, боккхагІчар сийлен тІема традицеш хьанйеш хьалкхув коммунистически идеалашта, пролетарски интернационализма гІулакхашта тешаме бола къона біухой. Тахан цІей дездеш, доккхал а деш, цар цІераш йоах вай. Царех ба вай мехкахой Советски Союза Турпалаш Р. Аушев, Г. Демченко, пачахьалихен совгІаташ денна біухой Л. Капаев, А. Котиев, А. Сыроежко, С. Литвиненко, С. Сухоруков, дукхха а кхьбараш. Афганистана Демократически Республике денал, турпала гІулакхаш біаргадойтарах Нохч-ГІалгІайчен 270 біухочоа пачахьалкхен лакха совгІаташ деннад.

Дукха ба Даьхе лораеш вай мехкахой. Фийла латт уж тІема дежурстве, царех хиннаб политически а тІема а кийчон отличникаш. Вай доккхал де йиш йолаш дика Іомаду тІема гІулакх.

КПСС хадданза йоаххо еш долча Герзашца кийчдаьча Низий лакха я тІема потенциал, цун бе доал тахан ще морг кхы доаца герз, тІема техника. Советски Даьхенна, коммунизма идеалашта тешаме болча наьха кара да из герз.

Р. ЯГОФАРОВ,
НГІАССР военни комиссара заместитель, подполковник.

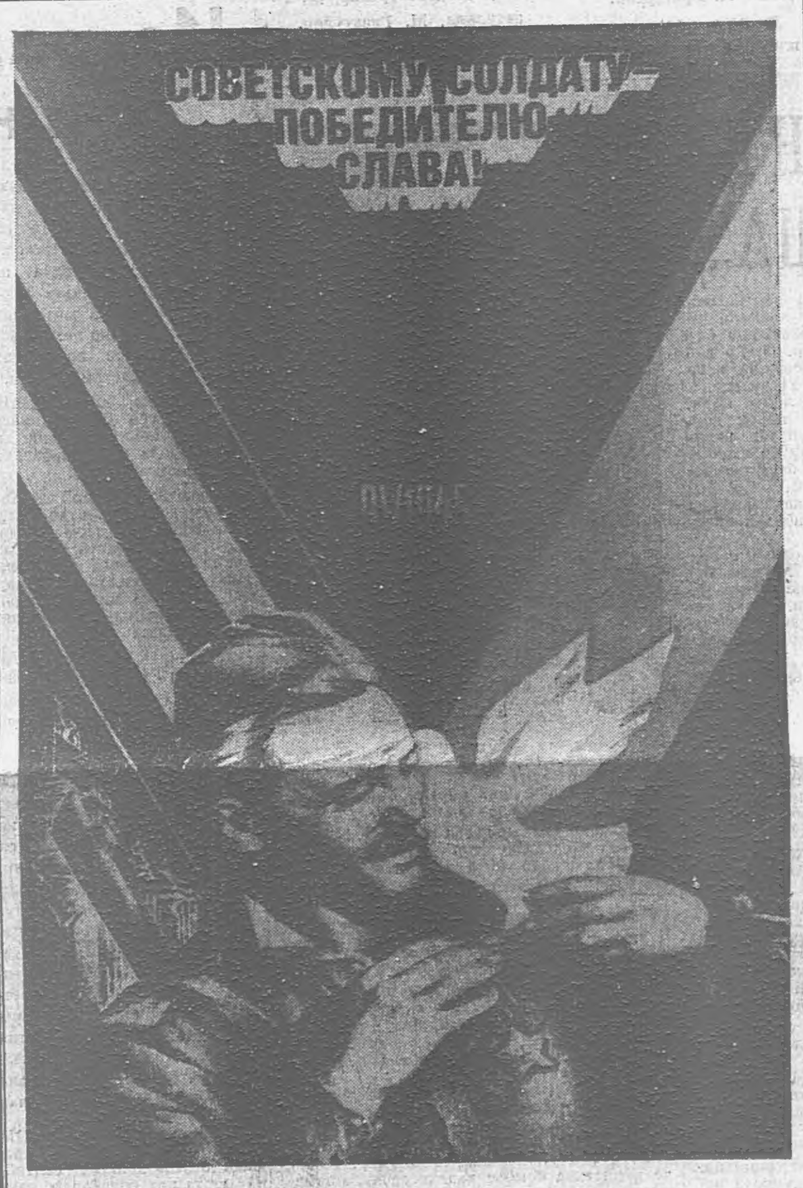

Художника М. Гетмана плакат. «Плакат» яха издательство.

ГОРКОМЕ ГУЛБЕЛАР ВЕТЕРАНАШ

Самардийнахьа КПСС Грозненски горкоме хилар тІемен къахьегамен ветераний вІашагІкхетар. Из хетадаьдар Сийлахь-йоккхача Коталон 43 шу дизара. Цига бар тІемен къахьегамен ветераний республикански, городской, районни советий членаш.

Ветеранашка моаршал хоатташ, дерригача халкъа цІейца уж даькъала бувцаш къамаьлаш дир парте горкома шоллагІча секретара М. Э. Баймурадовен горисполкома председатела В. М. Шамардинен. Цар баркал аьлар фронтовикашта бахача наха военно-патриотически кхетам луча хьинаре дакъалацарах, къахьегаме цар толамаш дахар, могаш-маьрша а ираз долаш а уж хилар ловш ловца баьккхар. Цул тІехьагІа дийцар КПСС XXVII съезда решенеш толаме кхоачашъяра тІехьа Грознерча къахьегамхоша лоаттабеча кьовсамах, город социально-экономически дегІайоалаеча карагІдийннарех.

Ветеранаш ишта даькъала бийцар школьникаша.

ВІашагІкхетаре дакъалоацаш хиннараша В. И. Ленина памятника юхе зиза дахкар.

Тахан—сийлахь-йоккхача Коталон ди

КПСС ЦК хинна вІашагІкхетар

7 мае КПСС Центральнг Комитете хилар массови информаце средствай, идеологически учрежденейн творчески Союзийн кулгалхошца вІашагІкхетар. Дийцар хургйолча XIX Ерригсоюзни партконференцена кийчо яра дешаш.

ВІашагІкхетар хьадиІлар КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева.

ВІаши дагабоалача юкъе дакъалоацаш хилар нн. Н. М. Грибачев — «Советский Союз» яхача журнала керттера редактор, С. В. Викулов — «Наш современник» яхача журнала керттера редактор, С. П. Залыгин — «Новый мир» яхача журнала керттера редактор, В. Г. Афанасьев — «Правда» яхача газета керттера редактор, А. А. Ананьев — «Октябрь» яхача журнала керттера редактор, И. Д. Лаптев — «Известия» яхача газета керттера редактор, Г. Я. Бакланов — «Знамя» яхача журнала керттера редактор, В. М. Фалин — «Новости» яхача кепайоазон агентства правлене председатель, К. Ю. Лавров — СССР театральни деятелий Союза правлене председатель, М. Ф. Ненашев — СССР Госкомиздата председатель, Г. Н. Селезнев — «Комсомольская правда» яхача газета керттера редактор, И. К. Архипов — Ерригсоюзни музыкальни общества правлене председатель, В. В. Карпов — СССР йоазонхой Союза правлене хьалхара секретарь, А. Д. Салынский — «Театр» яхача журнала керттера редактор.

Белгалдаькхар демократии гласности дІахо дегІайоалаеча, социализмана хийра йолча явленеех общественни вахар цІендеча кепайоазон лоархІам лакхлуш боагІаш хилар. XIX Ерригсоюзни партконференци хула ха хьатІакхоачача хана массови информацен пропагандан средствах вай вахара еррига оагІонаш кердайоахача, перестройка йолча хана хьахулаш мел дола прогрессивни дар хьаллоацача, Іоаяь хьалха латта опыт вІашагІтохачеи цунна пропаганда ечеи кхы а хьинарегІа гІо деш хила езалга.

Болх чакхбоаллаш къамаьл дир М. С. Горбачева.

ВІашагІкхетаре дакъалоацаш хилар новкъостий Л. Н. Зайков, Е. К. Лигачев, В. П. Никонов, Н. Н. Слюньков, А. Н. Яковлев, В. И. Долгих, Г. П. Разумовский, О. Д. Бакланов, А. П. Бирюкова, А. Ф. Добрынин, А. И. Лукьянов, В. А. Медведев.

ВІашагІкхетарах йола йизза отчет кепатохаргьа.

(ТАСС).

ДОАКЪАР КИЙЧДЕ БОЛАБЕННАБ

РЕПОРТАЖ

Іуйрийна нйс сахьат доалаш латт. Тхона хьалхашка улл Іажагіча зизаша кхаьлла рапса доккха кха. Из тІатеІІа хьокхаш боахк Шалински района «Шалинский» совхоза коммуниста Агаев ВахІида кулгалдеча бригада механизатораш Экмурзиев Мумадин Абдулаев ЯрагІин.

— Укх бригаде 120 гектар мара яц рапс, — йоах совхоза парткома секретара Чинтаев Албека. — Вешта совхозе, еррига а 500 гектара тІа я из. Цунах 280 гектара тІара яр хьекхай. Чунийцачох 1500 тонн гаргга силос еллай хІанзле. Цул совгІа мошача доакъара хьайбашта а юаяьй из.

— Миштаб хьувкъам? — хетт оаха.

— Укх бригаде хІара гектара тІара мел йоалл хац сона, — йоах Албека. — Цхьабакъда, совхозе гІолла хІанзалца чуийбеш хинна хьувкъам хІара гектара тІара 200 центнер гаргга хиннаб.

Тхона хьатІавенача Агаев ВахІидага, Албекага санна хаттар дича, цо аьлар:

— Ткъаь гектара тІара мара чуийцаяц оаха рапс. Царех хІаране тІара 215—218 центнер моша доакъар доал, план 170 центнер йолаш.

Сиха лел кхай тІа гІолла рапс хьокхаш йоахка агрегаташ. Иттех минут ялалехьа хьалъюз, оагІонаш кхы тІа а цаІ-ах метр совгІа лакхъяь трактора тІехьайнза лафет. Хьалйизачул тІехьагІа кхай йистте латтача тараза тІа оз Агаева хІара лафет. ТІакхха из мел я квитанце тІа діа а язйийя цу тІа бригадира а лафет силос йоллача дІайнга езаца механизатора а кулгаш язду.

— Кхаш леладеш йола Агаева бригада а хІаьта доакъар Іалашдара вІашагІъелла яр а арендни подрядагІа болх беш я, — йоах Чинтаева. — Цудухьа кхай тІара дІайода мошача доакъарах етта хІара тележка оз, шинна бригада викал а волаш. ТІакхха саррахьа, болх чакхбаьлча дІадихьа доакъар мела-д а хьеже мах а оттабия Агаева бригадана ахчан чек язъю доакъар кийчдара вІашагІъеллача бригада викало, хІаьта хІанз силос йоллара бехкхтокхаме волча Усманов Апте. Цунгар доакъар дІаэцача хана, ахчан чек хьайбаш леладеша а язъю.

Нийса деш хІама а да. ХІана аьлча, шоаш тІеххьара хьаэцаргдола ахча продукци яккхарга дІадодачох тийша хургдолга ховш, из ма хулла лохде гІерташ къахьег хІанз хІаране.

Соахка бригадаша подрядагІа а доацаш хьадечоа нарядаш а уттаеш болх баьча хана хьожаргвар хьо рапс, силоса хьажкІаш хьокхача хана увтташ хиннача суртага. Чуэцачох кІезигагІа дале 5—10 процент доакъар кхай тІа дуташ, е дІахьоча хана новкъа лафеташ тІара Іолегадеш пайда боацаш доадора, даггара тІахьожам лоаттабешше а. ХІанз шоаш хьадечоа шоаш ба контролераш. Цудухьа, буц хьекха моттиг, из дІакхухьа никъ «мотт хьекхача» санна цІена ба.

Тхо къамаьл деш латташ, цхьацца йоккха лафети КИР яха буц хьокхаш йола агрегати тІехьайнйза кхо трактор ера цу бригаде рапс чуэца. Царна тІавода Агаев ВахІид.

— Добриев Макшарипа кулгалдеча дулха хьайбаш кхоабача бригадера нах ба уж, шоай хьайбашта моша доакъар дахьа баьхка, — аьлар Агаева юха веча. — Доакъарга дІадодар лохдара рапс чуэца шоай техника йоалаеш баьхкаб.

— Хьавеннача моллагІчунга доаккхийт оаш укхазара доакъар?

— Лац, оттаяьча договорага хьежжа мара, — йоах Агаева. — ХІаьта Добриевца баьча бартах укхазара 800 тонн моша доакъар дІадахьа бокъо я цар. Цунах ах ахча хІанзле хьаденнад цар, дисар дерригa доакъар дІадихьача хьалургдолаш да.

— Арендни подрядагІа кхаш, хьайбаш леладарий болх вІаштІехьбаккхаро пайда баь хьагучадаьнна хІама дий?

— Хьайна ховргда хьона дикагІа, цифрашца аз дийцача. Масала, соахка хьалхарча квартале хІара хьайбана 200 грамм гаргга мара дулх тІакхийтта хиннадоацача, укх шера цу юкъа из хьокхам 550 граммага кхоачаш лакхбелар. Цу гІулакхо йиш хилийтар кхаь бетта планал 30,2 тонн дукхагІа долаш, паччахьалкхенна 400,2 тонн дулх дІадала, хІаьта шура план 90 тонн йолаш 123,5 тонн дІаелар цу юкъа. Дулх даккхарга, шура яккхарга дІадахийтар 2,4-зза лохдир.

Силос йоллача да тхо. Етта хьатІакхувла лафеташ сиха йоасса а йийя, моша доакъар кІоага чу гІолла дІанийсдеш боахк болхлой Осмаев Хожахьмад, Яхиханов Ади, Вашаев Ваха. Цхьан минута соцайиц низ бола ший С-100 марках йола трактор, моша доакъар кІоага чу Іочутеіадеш воаллача механизатора Хамидов Лом-Іаьлас.

Силос дикагІа хургйолаш рапса цхьа тІоа биллачул тІехьагІа, тІа тух, карбомид хьоарцийт, тІакхха ча дуллийт.

— Рапс сов моша а тІаьда а йоландаь, хІара шин тІоана юкъе ча дулл оаха, — йоах Усманова. — ХІара кІоаг ма хулла сихагІа биза гІерт. Цу гІулакхага ха кІезигагІа дІа мел йохийт, дикагІа хул доакъар.

— Вешта укх шера хІара хьайбана лаьрхІа 22 центнерал кІезигагІа йоацаш доакъара единица Іалашъе лаьрхІад оаха совхозе, — йоах Албека.

М. ХАМАТХАНОВ.

СССР ОБОРОНА МИНИСТРА ПРИКАЗ

1988 ш. 9 май № 170 г. Москва

Новкъостий салтийн матросаш, сержанташ, старшинаш!

Новкъостий прапорщикаш мичманаш!

Новкъостий эпсараш, инаралаш, адмиралаш!

Новкъостий Сийлахь-боккхача Даймехка тІемен СССР Герзашцарча Низийн ветеранаш!

Шовзткъеи кхоъ шу хьалха Коммунистически парте кулгал а деш, турпалерча советски халкъо, цун денаЛерча Герзашцарча Низаша Сийлахь-боккхача Даймехка тІем тІа Котало яккхар, фашизм хІалакйир, социалистически Даьхен кортамукъалеи ший лоІаме хилари лорадир, Европа халкъашта кортамукъале ера, адамленна машареи социальни прогрессеи перспективаш хьайийллар.

ХІанзарча нахаи цар тІехьенаштеи даим дагалаттаргда тІемхой, халкъа ополчене біухой, партизанийн подпольщикийн лергдоаца турпалера гІулакхаш, болхлой класса, ахархой, интеллигенце — шоай вахар ца кходеш, тІем тІа а тыле а Котало яккхара тІехьа къовсам мел лоаттаберий боккха къахьегам. Сийле хийла царі Советски халкъо боккха мах бу кхыча мехкий эскарашеи патриоташеи, Сопротивлене болама а антифашистски подполье а доакъашхоша фашизм йохаеча юкъедихьача даькъа.

Сийлахь-йоккхача Коталон цІей дезду вай вахаре еррига сферашта революционни перестройкеи эргалонаши хулача хана. Сийлахь-боккхача Даймехка тІема урокаш теркал а еш, хІанзарча реальностей хаьдда йолча анализах ког гІортолга а еш, Советски Союзо социализма вежарашха долча мехкашца цхьана лерраГІа чакхйоакнх керда политически уйла, хьинаре къовсам лоаттабу ядерни герз а низ а юкъебоаца машар хилийтара. Цу даькъе атта боаца хьалхара гІа баькхаб, цхьабакъда хІанз а тешшаме машар хургхиларах гарантийяц, ядерни тІема кхерам дІабаькхабац. Реакционни дола империалистически гІозараш хІанз а шоай оагІорахьа тІема совле хилийта, дунен халкъашта юкъера проблемаш къоастаеча шоай низах пайда эца гІерташ ба. Цу хьалашка СССР Герзашцарча Низаша, Варшавски Договора доакъашхой-паччахьалкхений эскарашца цхьана, тешшаме кхоачашъю оборонийнтельни миссеи, фийла ха тІа латт социализмни халкъий кхерамзлеи лораеш. ХІанзарча социалистически даймохк лорабераша яхьа ма йоаггІара дІахьу доккхагІдолча ноахалий тІема традицеш, къонахчал гойташ кхоачашду шоай тІемеи палера гІулакхаш, болхлой класса, ахархой, интеллигенце — шоай вахар ца кходеш, тІем тІа а тыле а Котало яккхара тІехьа къовсам мел лоаттаберий боккха къахьегам. Сийле хийла царі Советски халкъо боккха мах бу кхыча мехкий эскарашеи патриоташеи, Сопротивлене болама а антифашистски подполье а доакъашхоша фашизм йохаеча юкъедихьача даькъа.

Сийлахь-йоккхача Коталон цІей дезду вай вахаре еррига сферашта революционни перестройкеи эргалонаши хулача хана. Сийлахь-боккхача Даймехка тІема урокаш теркал а еш, хІанзарча реальностей хаьдда йолча анализах ког гІортолга а еш, Советски Союзо социализма вежарашха долча мехкашца цхьана лерраГІа чакхйоакнх керда политически уйла, хьинаре къовсам интернациональнийн декхар.

БІуй коллективашка кІоарглуш йоагІа позитивни процессеш, чІоагІлу де дезар хьадехари шоай гІулакха тІабийрза хилари, къовсам лоаттабу формализмацеи сеца латтара хьалашцеи. Эскарерчеи Флотерчеи вахара демократизаци яра процесс шерлуш йоагІа. Эскаре а Флоте а фийла хилар, тІема кийча хилар лакхдара, организованности дисциплинен чІоагІъяра керда импульс лу XIX Ерригсоюзни партийни конференцена кийчо еш хиларо.

Коталон цІейца моаршал а хоатт аз, даькъала а ювц эскареи флотеи лични состав, СССР Герзашцарча Низий ветеранаш, Сийлахь-боккхача Даймехка тІема доакъашхой.

1941 — 1945 шерашка Сийлахь-боккхача Даймехка тІем тІа советски халкъо яькхача Коталон 43 шу дизар дездеш приказ лу аз:

Тахан, 1988 шера 9 мае, моттигерча ханах 22 сахьат даьлча вай Даьхен столице городе-турпале Москве, союзни республикай столицашка, городашка-турпалашка Ленинграде, Волгограде, Одессе, Севастополе, Новороссийске, Керче, Туле, Смоленске, Мурманске, крепосте-турпале Бресте, хІаьта иштта городашка Калининграде, Львове, Ростов-на-Доне, Куйбышеве, Свердловске, Новосибирске, Чите, Хабаровске, Владивостоке, Североморске тъъаь иттаза йоккхий топаш залпагІа кховсаш артиллерийски салют дала.

Даим сийле хийла вай Даьхен кортамукъалеи ший лоІаме хилийтари духьа тІем тІа байнача турпалийі

Даькъала хилда турпала Советски халкъи цун денал дола Герзашцара Низаши!

Даькъала хийла Советски Союза Коммунистически парти — вай еррига коталонаш яхара дог айдери организатори йола!

СССР оборона министр, Эскара инарал Д. ЯЗОВ.

Нов. Д. Баматгириевна «Нохч-ГІалгІай АССР транспорта заслуженни болхло» яха сийлен цІи яларах дола

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Автомобильни транспорте доккхий гІулакхаш карагІдувларахи общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи «Нохч-ГІалгІай АССР транспорта заслуженни болхло» яха сийлен цІи лойла **Баматгириев** Джалена — Веденски района «Веденское» яхача ремонтно - технически предприяте водитела.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

гор. Грозный,
1988 шера 4 мае.

Тахан—Коталон ди

МА МОГГА ИЗ ДИ ГАРГАКХИЙЛЛАД ВАЙ

ТІЕМА ВЕТЕРАНАХ ДОЛА ДУВЦАРАШ

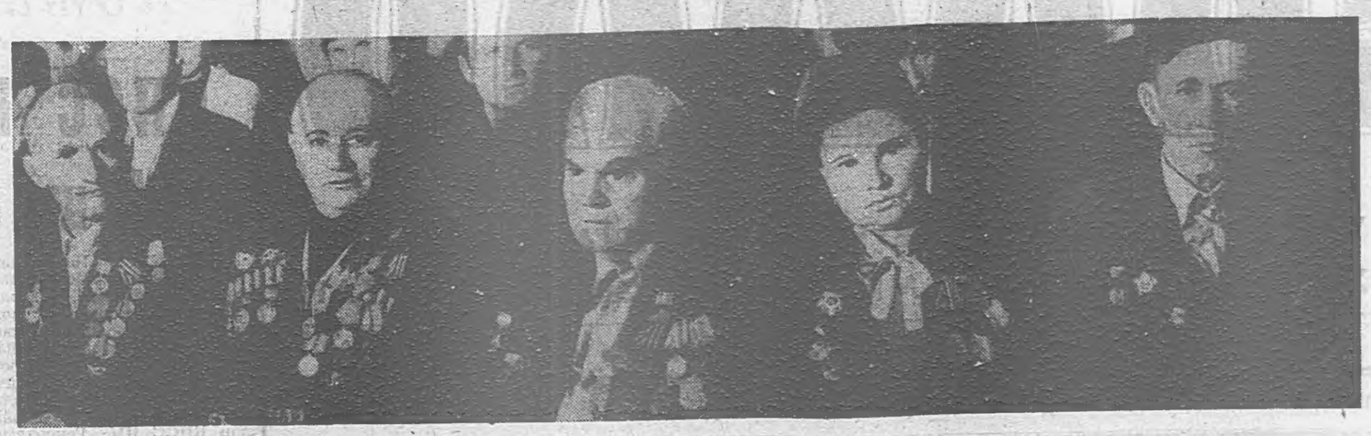

Городе Назране бахача наха дика вовз тІем тІа деналс гІулакхаш шийгара гойта, летчик хинна Оздоев Мурад.

Иштта дика бовзаш ба Гизатулиннгіар Мубаракшан Маликан, А. Братерски.

СУРТА ТІА: хьалхарча плане багІа (аьрдехьара аьттехьа) М. Оздоев, М. Атигов, А. Братерский, М. Гизатулин, М. Гизатулин.

Р. АУШЕВА сурт.

ХІАНЗ А СТРОЕ ВА

...ТІом болабеннача хьалхарча деношка 18 шу даьнна волча Гадаборшев Іусмана Махьмада военкомате заявлени лу, доброволец волаш фронте вахийтар дехаш. Бакъда, юхьхьанца фронте кхачац Махьмад. Из хьожаву Орджоникидзевски тІема бувзама училища лоацъьяча курсашка деша. Уж чакхъяьха ваьлча цхьан юкъа Уральски тІема округа 231-ча стрелкови дивизи бувзама взвода командир волаш гІулакх деш хул зІамагІвола лейтенант М. Гадаборшев. Дукха хьежавезанзар цун моастагІчоа духьалъоттарга. Цу шере а дивизи Сталинграда гаьна йоацаш уллача Ерзовка яхача юрта фашисташца бирса тІемаш де йолалу. Укхаза хилар Махьмада хьалхара тІема дов. Фуннагіа даь а, шелал хІатІаотталехьа Сталинград дІаяккха гІертар моастагІа. Амма, вай бІухой цхьа гІа тІехьашка ца боаккхаш, майрра духьалладдар цунна. ХІаьта гитлеровцаша цахаддаш хьаеттача йоккхийча топийн кхыча герзийн пхорчашта кІал вай тІема подразделенешта юкъе тешшаме бувзам Іалашбеш яр М. Гадаборшева взвод. Царех тийша дукха дар. Из кхета а деш, моастагІчо шийна могар дора вай бІухошта юкъера бувзам бохабе гІерташ. Цудухьа хала гІулакх дар связисташта тІалаьттар. ХІара Іохаяь телефонни лини фашисташа хьадеча довна кІала іохаметтаоттае езар, Дукха бовра связисташ.

Хьалхарча тІем тІа байра Махьмада однокурсникаш Дулаев, Буруев, Загорский, кхыбараш. Дукхаанешта човнаш яьяр, царна юкъе из ше а волаш. Кьонача командира деналерча гІулакхий боагГІа мах бир Даьхено. Цунна елар ЦІеча Седкьа орден.

Эттара халачеи бирсачеи хана — 1942 шера парте мугІарашка дІаотт Іусмана Махьмад. Цо кхы а чоагІду связиста майра дог, шерлу цун деналерча гІулакхий список. Иштта 1943 шера гранаташ чу а кхайсе, немецки ДОТ йоаха а еш, 23 фашист каравоалаву цо ший новкъостащца Завьяловцен Софроновцен.

БІаьха хилар Коталонга Махьмада бихьа никъ. Из тІом беш хилар Курско - Орловски дуга яхача, хьнаре дакъа лаьцар Украина, Румыни, Австри, Венгри, Чехословаки мукъайоакхача. Цига денал гойтарах цунна елар Даймехка тІема 2-ча степена орден, дукха медалаш, дукхаза белгалваьхар командоване баркалаш кхайкадеш.

ТІом чакхбаьначул тІехьагІа а эскаре гІулакх деш хул М. Гадаборшев. ТІакхха 1947 шера денз дІадолалу граждански вахар. Цо болх бу бежжтокхамерча партийнии советскин гІулакхаш тІа. ХІаьта тІем тІа санна, къахьегама фронте а ше кхо ца веш, халагІдолча хьалха волаш хьавера Махьмад. Пенсе вахачул тІехьагІа цІагІа Іохайна воагІаваланзар тІема эпсар. ХІанз из болх беш ва Назрановски района тІемен къахьегамен сийлен музея директор волаш.

— Даьй гІулакхаш, цар традицеш нхувш йоагІача тІехьенна дІайовзийтар, цу традицешца уж хьалкхебар хІара ветерана дехкар да, аьнна, хет сона, — йоах М. Гадаборшева.

ХІаьта из дехкар нхетадарал совгІа, диз-за кхоачаш а ду ветерана. Цо кагирхошца деча дукхха вІашагІкхетарашка хьалкхеж царна эттара езагІа йола оамалаш: идейни чІоагІа, догцІена, Даьхе езаш хилар.

М. МУТАЛИЕВ.

БЕРЛИНЕ КХАЧЧАЛЦА...

Мочкъий-Юртарча 17-ча партконференце цІерагІча колхоза хьажкІашта оасар деш тІехьхьара мул боаккхаш бар кхалнах. Делкъа ха хиннаяр. Оасар даь баьлар уж, Алханчурта каналаца ягІача гаьний. Іийне Іохайшар хІама даа.

— Канала чу лийча а лийча мара, цІагІоргдац вай, — аьлар царех дош алара хьакхаштагІа йолча цхьан кхалсаго. Цхьабараш раьза хилар цо яхачоа.

Цхьацца дувцаш, бегаш беш уж багІача хана цар бригадир вера.

Массаза ше хиннача тайпара воацаш цхьа гІайгІане вар из. Цхьаболча кхалнаха из зийра.

Кер чура низткъа озадаь оалаш санна «ТІом хьайнаб», аьлар цо. ХІанзза безаме хинна кхалнах гІайгІане бийрзар, къаьстта царна юкъе ХІажар. Дукха денош даьннадацар вай довзув лорадеча эскарца ва со, аьнна, цунга воІагара Бесланагара письмо дена.

Ахканара из сийрда ди Іаьржача корхаша малх къайлабаьнкха баьдделча санна хетар — хІара цІагІа, таьзет долаш санна, сагато эттар. ІОкъагІдаьлар маьрша вахар, маьрша къахьегам, дерриг хувцаделар.

Сийлахь - боккха Даймехка тІом болалуча дийнахьа Польшаца долча вай доазонца латтача 17-ча погранични полкаца вар Чахкиев Бексолта Беслан.

— Цу дийнахьа Ливни яхача города гаьна йоаццача заставе дар тхо, — яхаш дувц Беслана. — Іуйрийна сахулача хана цхьатарра тхона чуетта йолайир йоккхий топаш, самолеташ тІара бомбаш. Цкъара духьалъэттар тхо. Бакъда духха лоатталургдолаш дацар. Нах зехьа боа ца байта командоване приказ а денна, тІехьашкадаьлар. ТІакхха цхьа чІоагІало а лаьца, духьалъайттар.

Цу тайппара, духьала тІом а беш, тІехьашкабувлаш Буг яхача додача хи тІа кхоач Чахкиев Беслан юкъе вола эскара дакъа. ХІаьта из вар 173 дивизе 373-ча йоккхийча топий артиллерийски полкаца 75 миллиметрови йоккхача топа наводчик а волаш.

1941 шера ноябрь бетта Московски области Кашира яхача городе немцаша лаьца чІоагІало йохош, цар танкови эскара духьала тІом беш хул Чахкиев Беслан юкъе вола 173 дивизе бІухой. Мордвес яхача моттиге тІехьашкавоаккх цар моастагІа.

Москва яккха тІабаьхка хинна фашисташ эшабаь тІехьашка баьхачул тІехьагІа цІаьккха духьалъотта кийчлуш бар гитлеровцаш. 1942 шера 3-ча январе японски посолаца Осимаца къамаьл деш Гитлера чІоагІа бІубекна дувцар шоаш де лаьрхІар: Къулбехьа тІатаІа лерхІ аз, Ха дика ма эттинге юха а Кавказа оагІорахьа лата дага ва со. Из эттара лоархІаме да. Мехкдаьттана, Ирана, Ирака тІакхача веза... Бакъда, Москван Ленингради йохае а гІортаргва».

Иштта яр цу шера гитлеровций план.

Къулбехьера Арктике кхаччалца латтача еррига фронте дІаболабелар цу шера ахканара кънза тІом. Из тІом беш Къулбехьен Буг яхача додача хи тІа аьттига когах бомба гарг кхийтта, хала чов хул Чахкиев Беслана. Цигара Тамбове госпитале вуг из. ТІехк лаьца хинна чов йийрза ца йоалаш кхо бутт совгІа ха йоаккх цо госпитале.

— Сагота хетар госпитале, — йоах Беслана, — хьай новкъостий тІом беш болга а ховш, тоам а хетацар. СихагІа фронте юхакхача ловра.

Юхкера а хьатІакхоач Чахкиев юха тІем тІа оттаргвола ди. Юха а тІема новкъа воал из. Цо дакъа лоац Сийлахь-боккхача Даймехка тІема эггара йоккхагІчарех йолча Курско-Орловски дуга оалача операцена юкъе, из чакхъяллаца.

Вай эскар цига котдаьначул тІехьагІа дІахо моастагІчо дІалийца моттигаш мукъайоахаш беча тІем тІа хул из.

— 1943 шера гурахьа Брянски хьунагІа дар из, — дувц Беслана, — разведкас кхераме хІама дац духьала, аьнна, новкъа долхар тхо. Віалла дага а доацаш хьуна юкъера шиннахьара пулемет етта йолайир тхона. Геттара сиха тІом юхаболабир оаха. Сай йоккха топ пулеметаш хьаеттача оагІонашта тІа а ерзаеш, етта йолайир аз. Цхьа ха яьннача гІолла ювлаш хинна пулеметаш сайцар. Фашисташ боабаьбар. Човнаш хинна унтер-эпсар оаха тхоашца есаралла дІавигар.

Тха нраза, тхо тІом бе сов а сиха духьалдовларах ца доадеш дисар тхо. Цу тайшара йола кІийлеваш духха яьй тхона.

Вай территори моастагІчох мукъайоаккхаш деча тІемашка дакъалаьцачул тІехьагІа, 1945 шера январь бетта Варшава мукъайоаккхача фашисташца Сандамире яь йоккха чІоагІало йохеча, польски город Штеттин, кхьяраш мукъайоахача дакъа лоац Беслана шу доладеннача хана денз апрель бетта тІехьарча деношка кхаччалца.

Варшава атта хьахеца тигадар фашисташа, чІоагІа духьалбувлар, низкъала тІом бе бийзар цига а Сандамире а. Варшавана гонахьа эскар оттадаьдар, массе тайпа герз а долаш. Тха тІом бе бийзар гитлеровций 45 миллиметрови йоккхий топаш хьаеттача оагІонна духьала. Оаха ши йоккха топ йохайир, уж етташ хинна вив фашист вийр.

Апрела тІехьарчен мая хьалхарчеи шин кІирагІа Беслан тІом беш хул Германе городаш Дойч-Кроне, Ротенов, Шпандау, Потсдам, кхыйола городаш юрташн фашисташкара хьайоахаш. Юххера а Берлина дІатІакхоач.

— Берлина тхо гаргагІертача гитлеровцаша чІоагІа дов дора тхона, — йоах Чахкиева. — Цкъа окопашка дагІар тхо. Тхона чуетта йолайир бомбаш, духха тІаьяьхкаяр самолеташ. Юххе кхийттача бомбас хьакхессача лаьтто окопа чу вагІа со къайлаваьккхар. Са ираза сона улув окопа чу багІар са новкъостий Бумагини Юр Николайн. Цар сиха белашца лаьтта тІера дІа а хьекха хьамукъаваьккхар со. ХІаьта бел Іоттаенна хоададаьча аьрга лергах баь ер муа бовнза ба са.

Гитлеровцаш чІоагІа духьал эттабар Берлин хьа ца хеца гІерташ. Мадарра аьлча, ерригача тІема хана сона нийсъеняцар Берлине санна бикьбенна тІом хинна моттиг. Бакъда мел дуйха цар духьале йой а, город оаха хьалаьцар, чакхдаьлар Берлинах. Эльба яхача додача хин кхо-йиъ километр мара гаьна йоацаш позиции лаьцар тха полко (хІаьта 1970-ча истребительни дивизе танкашта духьаларча артиллерийски полкаца вар со).

Эльба хи тІа тхо американцашца вІашагІкхийтар. Дийца варгвоацаш деза дар из зерат. ВІаши мархІа лелхар тхо, цхьацца совгІаташ вІаши телар: медалаш, кхыйола хІамаш. ВІаши бувца мотт ца хой а, дагар дар дика кхетадора оаха.

Сона цІаккха а дицлургдац хІаьта се американцашца вІашагІкхетар. Уж а, вай санна нах ба. Царна а, вайна санна мара, тІом безац, машар беза.

Сийлахь-боккхача Даймехка тІем тІа деналс дакъа лоацаш чакхваларах Чахкиев Беслана еннай ЦІеча Седкьан Даймехка тІемен орденаш, «За отвагу» яха кхоь медаль, «За освобождение Варшавы», «За взятие Берлина», «За Победу над Германией в Великой Отечественной войне 1941—1945 годов» яха а кхыйола а медалаш, 14-за баркал кхайкадаьд Кертгерча лаккхехьарча командоване.

1946 шера мара демобилизацегІа мукъаваьшна цІаванзар Чахкиев Беслан. Казахстане даьхача шерашка а цул тІехьагІа ше ваьчен хьалкхийначен Нохч-ГІалгІайчене а задданза халкъа боахаме къахьегаш хьавоагІа из.

Чахкиев Беслана школе дешархошца, кагирхошца вІашагІкхийттача дувц ше а шийца тІем тІа хиннача новкъосташа а вай Даьхе моастагІчох лораеш даьча деналерча гІулакхех, боккха патриотически интернационални кхетам лу кьонача тІехьенна.

Массехк шу да пенси а хьожадаь салаІа цунна бокъо енна. Бакъда из Іевеннавац кхы а шийна могтача тайпара общественна болча пайдана къа ца хьегаш. Из хІанз Нохч-ГІалгІай Госагропрома консервни заводе болх беш ва. КІаьдлуш вац тІемен къахьегамен ветеран Чахкиев Беслан.

Р. ЧАХКИЕВА.

СУРТА ТІА. Чахкиев Беслан.

И. ПЛИЕВА сурт.

Из разведчик хиннав

Парте районна пропаганда агитацен отдела заведующи, цул тІехьагІа партийни комиссе председатель хинна Плотников Николай Тимофеевич пенсе ваха ши шу даьннад. ХІаьта а общественни вахара юкъе доккха дакъа лоацаш ва, къаьстта кагийча наха военно-патриотически кхетам балара.

Школашка, пионерий цІагІа, культура Дворече кастаста къамаьл ду цо ше дакъа лаьцача Сийлахь-боккхача Даймехка тІемах.

ЦІеча эскаре ший дехкар кхоачашдеш из Литве волча хана болабелар тІом. Литовско-немецки доазон тІа кхаь дийнахьа бирса тІом бир, хІаьта низ цхьатарра бацар, цудухьа 1941 шера 25 июне командоване приказ делар юхатІехьашка довла, аьнна.

Цул тІехьагІа летар из Шауляй, Рига, Псков йоаккхаш.

Шозза човнаш хинна, госпиталера вийрзл араваьннаначул тІехьагІа, из вохийт 55 арме 56 дивизе саперни батальона къаьсттача 79 отделене разведка командира заместителалла. Къаьстта саперни батальон яр хьалхара позиции чІоагІъеш, доташи дзоташи хьаеш. МоастагІчун хьалхара оборона зе декхарийла яр разведка. Цар зувра тІом лирагІа бола моттигаш, землянкаш, минометни артиллерийскин батареяш, снайперий пулеметни точкаш. Цул совгІа разведкас операцеш чакхйоахача дакъа лаца дезаш хулар разведчик.

Немцаша дІалаьцача «ЦІе бар» яхача юрта разведке баха безаш хилар салтий. Цу юрта нах бисабацар, немций а юртарча цІеношка Іе ца бухьаш землянкашка бийсаш йоахаш бар.

— Тхоашта аттагІа долча цІен тховна тІа а даьнна, фашистий керттера моттигаш белгалъяьхар оаха, — яхаш дувц Плотникова. Шоллагіча дийнахьа ха деш латта гитлеровец лаьцав цар. Из операци дика чакхъяккхарах разведчика совгІат делар.

Дукха шераш дІадахад из бирса ха лаьтта, дукха хІама хувцаденнад наьха вахаре. Машаре къахьегаш вай даха 43 шу даьннад. ХІаьта а диплац бІухочоа ше лийнна тІема наькъаш. Водаш а воагІаш а, ше цхьаь вІсача минуте дагаух цунна цхьацца хІамаш.

Из дар 1942 шера 23 феврале ЦІеча Эскара дийнахьа. Из цІей ший тайпара дезде лаьрхІар разведчикаша. «Тхона юкъе хиннача художника Гитлера сурт докхача гата тІа а дилла, аьшка турбашта дІатІа а чІоагІдаь, фашистий позицена таьна йоаццача Іоттадир, гонахьа мінаш а яхка. Тхона хетар хилар цох — сурт хьадакхха аьнна хьатІабаьхка немецки салтий, минаш лийлха а лийлха, боабир, юхебисараш оаха автоматаш йийтта Іолегабир» — яхаш дувц Плотникова.

1942 шера къаьстта лоархІаме задани кхоачашъе ваха хала човнаш а хинна, госпитале вахийтар Плотников. Цига ког дІа а боаккхаш, хиннача контузена дарба а деш, ше шу даьккхачул тІехьагІа инвалид хиларагІа, воински учетера дІа а ваькха цІавайтар из.

ХІаьта а ший низ, хьннар кхо ца деш къахьегаш ва ветеран, цудухьа цунна хІанз а тел сийлен грамоташ, наха доккха баркал оал.

А. МАЦИЕВА.

Эскаре гІулакх деш ба вай мехкахой

ЦХЬАН ЦІАГІАРА—ВОРХ БІУХО

Городе Назране бахаш ба Арапхановгіар Мирзий Хьасанен Азамата Дебаханен боккха дезал. Хьасана дуккхача хана болх баьб «Назрановский» совхозе механически мастерске заведующи волаш. Из механизатор ва, хІаьта юрта боахаме 30 шерал совгІа къахьийга а ва.

Даси нанаси хьалкхеваьв ворхІ воІ. Уж массава а зІамига болча хана денз къахьзгама хам бе, цун сий де Іомабаьб цар.

Боккхий хиннначул тІехьагІа цхьаннена тІехьа шоллагІчо ювхаш тІемахочун форма тІайийхар къонгаша. Цу беркатеча дезалера кхаь воІо — Мурадеи, Мухьмадзи, Іийсаси шоай декхар дизза діаденнад Советски Эскаре гІулакх деш. ХІанз уж запаса сержанташ ба.

ХІанз а кхы кхо воІ — Мувсаи, Ахьмади, Джабраьили — ва Арапхановгіар эскаре гІулакх деш. Укх біьсти даьхен декхар дІадала ваха кийчлуш ва ворхІлагІа вола воІ Хьамзат а.

Цхьан дешаца аьлча, Арапхановгіар дезало Даьхенна ворхІ салте веннаб.

Дукха ха йоаццаш Мувса гІулакх деш волча біун даькъера даьнен наннен баркал оалаш письмо дайтад. Цу тІа йоах: «Оаха лоархІаш дола Мирзий Хьасани Азамата Дебаханиі Тха біун даькъе гІулакх деш ва шун воІ Мувса. Командоване, партийни, комсомольски организацеша доккха баркал оал шоана иштта дика воІ оаш хьалкхеварах.

Ше эскаре гІулакх деча юкъа Мувсас хьахьекхад дисциплина йолаш, виза тІемахо ше волга. Лоаццача юкъа цо караерзаьлй тІема говзал. ТІехдика оценка йолаш кхоачашъю производственни заданеш. Хадданза ший идейно-политически знанеш лакхъеш, подразделене юкъарча вахаре хьинаре даькъалоацаш хьавоагІа из. Командираша, новкъосташа лоархІаш ва. XIX Ерригсоюзни партийни конференце сийна тІаийца социалистически декхараш хаьнал хьалха кхоачашдеш хьаоагІа».

Кхы малагІа дегагІоз эш даьнен наннен?!

У. ГИРЕЕВ.

ЦУНГА ХЬЕЖАШ БА́

«Хьамсара Сергей Ивановичн Мария Карповнан оаха дег тІара даькъал дувц шо Коталон денца. Ирази аьттуан хилба шун вахара, цІаккха тІемо кхы Іаьрж ма йойла вайка тІера сигале. Цунца цхьана оаха шуга дІахойт, шун воІ Семягин Сергей тха біун даькъе ший декхар тІехдика кхоачашдеш волга. Из ва тІемен политическин кийчон отличник, сержантски составаца комсомольски болх бара инструкторалла оттавьа сержант Семягин Сергей. ХІаьта цу юкъарча балхах тІехдика а лоархІаву из. Баркал шоана, иштта дика воІ кхеварах, доккхал де йиш йолаш да шо цунах. Шо лоархІаш бола эскара даькъа командир, политически даькъе командира заместитель». Цу тайпара каьхат дера дуккха ха йоаццаш Грозне бахача Семягингіар дезале цар воІо Сергейс гІулакх деча эскара даькъера.

Эскаре вахалехьа СССР 50 шу дизара цІерагІча грозненски химически заводе слесарь - электрик волаш лоацача хана къахьегаш хилар Сергей. Ше хІама хара тІаккхувш волга, - хержа балха говзал езаш волга хьагойтар цо къахьега волавеннача дийнахьа денз. Къахьегам безаш хилар чІоагІа кмъадаьлар эскаре а. Цул совгІа заводе балха волча хана ВЛКСМ комитето тІадилларагІа кагирхошта юкъе тайп-тайпара комсомольски болх беш а хилар Семягин. Из а накъадаьлар.

Дукха ха йисаяц Семягин Сергей Даьхен декхар дІа а денна цІаверза. Гурахьа ши шу доал из эскаре вахаа. Юха а ше болх баьча заводе юхавоагІаргволаш ва из. Цох тхона дийцар Семягин юкъеворІаш хиннача бригада кулгалхочо Чурбанов Евгене. ТІемахочо хадданза бувзам лоаттабу ше болх баьча коллективаца. Цунга хьежаш ба укхаза.

А. ШОВХАЛОВ.

ТЕШАМ БОАБЕРГБАЦ

Урус - Мартановски районэ Алхазурово яхача юртара Курсаев Ахьмад 1987 шера біьсти вахар Советски Эскаре гІулакх де. Цу юртара барХІ саг вар цу дийнахьа Даьхен декхар дІадала водаш. Цар гІулакх деча эскара даькъий командираша ухийтача каьхташка хьежача, царех дика біухой хиннаб.

Къаьстта белгал ваьлар Курсаев Ахьмад Цунна тешал деш да эскара даькъа командоване Ахьмада даьнен наннен баркал оалаш дайта каьхат: «Хьамсара - Ахьмада Ризвани Мустафай Зулпаевич! Шун воІо Ахьмада хьагойтад шо дика тІемахо хилар., тІехдика караерзаьлй тІема говзал. Новкъосташа лоархІаши сий деши ва, уллуарчоа гІо эшаш моттиг нийсъелча эггара хьалхарчарца оарцагІвоал. Ший тІема декхараш дика кхоачашдарах командоване массехказа баркал кхайкадьд цунна. Дег тІара баркал, як оаха шоана, иштта дика воІ оаш кхеварах».

Воі могавеш денача каьхато мел дега тоам бу даьнен наннен. Даьхенна хьалхашкара ший декхар воІо дизза кхоачашдеш хиларо доккхал дайт царга.

Ахьмад эскаре вахар юкъера школа чакхйоаккхаше а. Из агроном хила дага ва армера цІавеча. ЗІамига волча хана денз лаьтта дукхадеззш ва из. Цунах тамаш елга а дац. Ахьмада даи наннен ма бий лаьтта леладераш. Шоко яц бІухочун уйлаш кхочашхург хиларах. ХІаьта из машаре професси караерзаелга а кастта кхоачашхургдз, бакъда тахан махулла дикагІа караерзае езар тІема профасси я. Шийха наьха бенна тешам боабе йиш яц.

У. АЗАМАТОВ.

Майрал гойта моттиг—Афганистан

Хьан ерзаергья дега човнаш?

Из массанена а дагавоагІа. Юкъерча дегІара, ший ханага хьежка воацаш, воккхачун, вахар дайзача сага санна дар цун бІарахьажар, цун оамалаш, цох даьхка гІулакхаш. Иштта волаш духьал латтаргва из цун новкъосташта, иштта волаш хийла гІанахьа заггІе велаш, кадай, тІах аьнна волаш духьал ухаргва из цун наннна. Юха а юха а воІо эскарера ахийта письмош дешаш, цІаккха а ерзаргйоаца дега човнаш Іувжаш ягІа из тахан а...

Тахан из вайца вац. Бакъда, эсал, зовза хиннаваларе из дийна вина хила а мегар. Иштта вацар Саламхан. Иштта оамалаш хургйолаш кхеваьвацар из цун даси нанаси.

— Миччахьа хье хиларах, хало-атто тІакхачарах цІаккха а доастамал, кІезнгал, хьай юртахошз, Даьхено, Кавказа лоамаша дог кхоардадергдола хІама ма гойталахь, — аьлар Аушев Халата воІ 1982 шера эскаре накъавоаккхаш.

...Занятеш чакхъя л а р хьагойташ, хІаьтта гургал техаб Экажкъонгий-Юртарча номер 2 йолча юкъерча школе. Инстеяьннай Іуйранарча смена занятеш. ХІаьта 10-ча класса дешархой цхьабараш спортзале, цхьабараш библиотеке, вожаш цІенгахьа бийрзаб. Саламхан а ва спортзале болхарашца. Волейболах ловзара тІера ва из, штанга айе а хьож.

— Къахьегама чІоагІа тІера кІаьнк вар Саламхан, — яхаш дувц школа директора М. Картоева. — Цкъа занятеш а яьнна цІаводаш дехача дуккхача металлически гІандашта бІарахьежаш латташ тха завхоз бІаргавайнав цунна. Мастерской дІачу а ваха новкъостал эший, аьннад Саламхана. «Хьона мичара ховргда электросварочни аппаратаца болх бе», завхозо аьлча, кхы йист ца хулаш чувахав. Шоллагіча дийнахьа гІандашта сварка еш вайра из новкъосташта.

Сиха чакхдаьлар дешара шераш. ХьатІаэттар Советски Эскаре ваха веза ха. Афганистане интернационални декхар кхоачашдеча вай цхьан подразделене нийсвелар Саламхан.

Командирий теркам тІаозаш вар тІах аьнна, спортсмена дар санна дегІ дола Аушев. Шийна хьалхашка оттадаь декхар дизза чакх доаккхар бІухочо. Моллагіа задани мел из чоалхане хиларах, кхычарел хьалхагІа ший аргІа яр кхоачаш а дий, новкъосташта фу эш хьожаш оамал яр Саламхана. «Хьай хІама кІал дита а новкъоста фу эш хьажа».— яха тІемахой васкета даим тешаме вар. ТІема говзалах сиха кхийтар, тІемен политически кийчон отличник хилар Аушевх лоаццача хана.

Каст-каста душманашта духьала тІема операцеш чакхйоахача дакъалоацаш хила вийзар вай мехкахочун. Цу тайпарча цхьан операцех кулгах чов йир укхана. Бакъда, бокъонца из тІом йистебаьлча мара шийна чов хинналга дІа-м хайтанзар новкъосташта. Массехк кІира даьккхар цул тІехьагІа госпитале. Цига кхаьчар дог тохадолийташ хоам а. Душманашта духьала тІом беча хана денали маькарлон гойтарах Аушев Саламхана хьожаяьяр «За отвагу» яха медаль. Йоккха юкъ ялалехьа юха а ший новкъосташта юкъе вар Аушев.

Из дар 1983 шера апрель бетта. Маьрша баха нах боабеш лийнна душманий банда хІалакье, аьнна, амар делар вай мехкахо юкъе хиннача тІема подразделенега.

Саламхан юкъе хинна десантникий группа душманаша яьча кІийленна тІанийсъелар. Гобаькхха шокарч еттар пхорчаша, лелхар гранаташ. Бакъда, десантникаша, оборона а лаьца, дов доладир массехказа шоайла дукхагІа болча моастагІашца. Вайбарий тІалатар лоа ца денна банда тІехьашкаяла езача эттар. Душманашта дов деш хьалхавоагІача Аушев Саламхана зийра моастагІех цхьа группа, хил дехьа а яьнна, вай тІемахой тыле чуяла кийчлуш йолга. Автомата очередаца хи чу Іобувшабезача кхоачабир Саламхана моастагІий. Цигга тІакхийнача вайбараша гІо дир салтечоа. МоастагІех цхьабараш боа а баь, вожаш кара а боалабаь хи йисте гІолла дІаболхар десантникаш.

Цхьа юкъ яьннача гІолла хил дехьа гучалийлхача душманаша юха а дов доладир. Десантникаша а доладир царна духьала дов. Вай тІемахоша атаке баха лаьрхІар. Цу атаке хьалха водаш хинна Саламхан цІаьхха оага а венна шорттига Іолохлуш латтар. Бакъда, новкъосташа лаьтта Іо ца кхоачийташ сиха хьаллаьцар из. МоастагІчун герз меттахьа кхийтта хиннадар майрача кІанта. Новкъостий цкъарчоа Саламхан венналгах тешацар.

Аушев Саламхан вийначул тІехьагІа цун новкъосташа письмо дайтар Экажкъонгий-Юрта бахача цун даьген наьнаген, цу тІа йоах: «ЧІоагІа новкъа хеташ бу оаха шуга шун воІ верах бола хоам. Тха тешаме, дика новкъост вар из. Цудухьа оаха массане а лоархІаши сий деши вар. Денали къонахчали гойташ вежар из. Тхона цІаккха а вицлургвац шун воІ — тха новкъост Аушев Саламхан. Шун кьонгаш хиннад тхох а хІанз».

Аушев Саламхана карагІдаьнна деналера гІулакх белгал а доаккхаш СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указагіа веннначул тІехьагІа ЦІеча Седкьа орден еннай цунна.

Экажкъонгий-Юртарча № 2 йолча юкъерча школа коа мраморни обелиск латт Аушев Саламхана сийна оттадаь...

Лохо теха гІанд да Аушевгіар коа. ЧІоагІа деза лоархІ из цІагІарчар, лоалахоша, юртарча наха. Саламхана ше эскаре вахалехьа теха гІанд да из. Каст-каста араяьле цу гІанда тІа ягІа Саламхана нана Заловбан.

Хьан низ кхоачаргба наьна дега хинна даьра човнаш Іувжаргйоацаш тее, ерзае?..

А.-Г. УГУРЧИЕВ.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

БАЛХА ЛОАРХIАМЕ ЛОСТАМ

Оаха, Назранерча трикотажни фабрика коммунисташа, партбюрос цIаккха а тхоай теркама кIалхараялийтац КПСС обкомон, цул тIехьагIа тхоай райкома бюросн къахьегама ресурсех пайда эцара хьакъехьа яь решенеш. Хозахета айдаь дош дац из, хIана аьлча, эзараш нах ба районе балха боацаш, дукхагIча даькъе къонабараш а болаш. Царех хIаравар производстве, коллективе хургвола гIулакх вIаштIехьдаьлча духха кхыйола проблемаш дIаяргъяр тха вахарера. ХIана аьлча, эггара хьалха балха воацача сагах доал зе-зулам, къаьстта къонабарех, базараш а балха боацараша ю, политически кхетам а цар хул лохагIа. Цудухьа, цу хьакъехьа оахош беш бола болх, эггара хьалха, из дош дагахкоабаш, бу оаха.

Уж аз лакхехьа йийца партийни решенеш тхоай партсобране ювцалехьа, тхоашта цу хьакъехьа фу дулургда хьожаш дукха тохкамаш дир оаха фабрика массайолча участкашка, цехашка, бригадашка, кхыйолча подразделенешка, службашка. Цу гIулакха оаха оарцагIъяьхар тхоай еррига юкъара организацеш: профсоюз, комсомол, кадрай отдел, кхыйола службаш. Техкача тхона гучадаьлар тхоай тароний боькъонца дола сурт: мел керда болхлой хьаэца йиш йолаш я фабрика, малагIча моттигашка уж духхагIа эшаргба, малагIа профессеш йолаш хила беза уж. ХIанз тхога йолаш я цу мероприятей комплексни план. АттагIа да тхона уж мероприятеш кхоачашъеча тIахьожам лоаттабе а эшача метте гIо-новкъостал де а.

Уж комплексни мероприятеш белгалъеш, оаха собрани яь шу совгIа ха я. Фу вIаштIехьдаьннад тха, фу делерхI оаха дIахо из болх кхы а кIоаргбара?

Хьалхара итогаш укх тайпара я. Оттаьйча планагIа 1988 шу чакхдоаллаш керда 600 саг хьаэца везаш яр фабрика. ХIанзле а хьа а йига тха предприяте къахьега Іомалуш 500 совгIа керда болхло ва.

Фу таронаш я оаха уж хьаэцара гучайоахараш? Цу гIулакха эггара чIоагIагIа тхона накъадаьннар шоллагIа смена хьаеллар да. Духха нах чуийцар цо. Юкъюкъерча подразделенешкара а корайир «яьсса» моттигаш.

Вахар цхьан метте латташ. Ца хаддаш къахьегама ресурсай хьаст эшаргба предприятена. Цу гIулакха а уйла ю оаха. Номер 27 йолча профтехучилище деша ягIа 200 къона швея. Кастта дийша а баьнна, тха цехашка боагIаргба уж а.

Болхлой коллектив дикка дегIаера дукха ха йоаццаш оаха сокращени а яь управленчески аппаратера мукъабаьхача наьха чотах а. Сокращени яьча 86 сагах дунхагIбараш фабрика производстве бахар.

ХIаьта а къахьегама кердача ресурсех коллектив дегIаахийтаяр аьнна далац гIулакх. Производстве шиий балха мотти хьалаьцача хIара саго овсаре а дика а болх бергбола хьалаш хьанхолла деза. Цу хьакъехьа хIанз хьалхарча плане латт шоллагIча сменага а хьалхарчунга санна овсаре къахьегийталга. ХIанз дикка тIехьаюс из. ВIалла ла йиш яц, къаьстта хIанз — фабрика самоокупаемостен самофинансированен хьалашка болх беш йолча хана. Цу смена гIулакхаш юхадетта моттигаш малагIаш я а хьежа, цига партийни влияни дикагIа хургIола хIама даьд оаха. Смена начальникалла коммунист С. Джандарова хьожайир аьлча а, наха шоаш харжар. Духха ха я цо фабрике болх бу. Швеяшта йовзаш а езаш а я. Хьалха фабрике юрисконсульт хинна Я. Местоев цу смена мастер вахар ше раьза а волаш. Закройни цехе начальник хилар Ш. Тимурзневах. ХIанз тоалуш доагIа шоллагIча смена гIулакхаш.

Тха тхоай автобусаш яц болхлой дIа-хьа кхувлаш. Духха ахча а телаш кхычахьар еха езаш да тхо уж. Керттера тха поставщик — АТП я. Цу предприяте кулгалхоша шоай хур ду тха кхалнах балха тIехьа ца бувлийта гIерташ. ХIаьта а, духха моттигаш нийслу шоай ханнахьа шофераш хьа ца боагIаш а автобусаш ехе тIехьаюсаш а. Из гIулакх меттадоаладара уйла еш да тхо.

Хозрасчето вIалла тхона хьалха дага па хинна хIамаш дагадохийт тхона. Ахчан, хIаьта кхымелдолча рузкъан кхом бе Іомаду. Во чакхъяьккханзар оаха хьалхара квартал. Договорни поставкегIа а кхымелйолча технико - экономически хьокхамех а оттаяь квартальни планаш кхоачашъяьй. КIезиг-духха совлен пайда а баьб — 163 эзар сом.

Яьча анализо хьахьокх: хозрасчета наькъа керда, хала юхьиг тхога иштта атта дIайолаяйтара керттера бахьан — оаха керда ресурсаш производствача юкъеозар а хIаьта, перестройкас дIадехача тайпара, коллективе партийни влияни айяр а долга.

ХIанз а духха декхараш, духха проблемаш я кхоачашъе езаш. Атта а йоацаш. ХIаьта а тхо дог тийша да цу халонел тхоаш котдаргхиларах.

Л. ПЛИЕВА,
Назранерча трикотажни фабрика партбюро секретарь.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

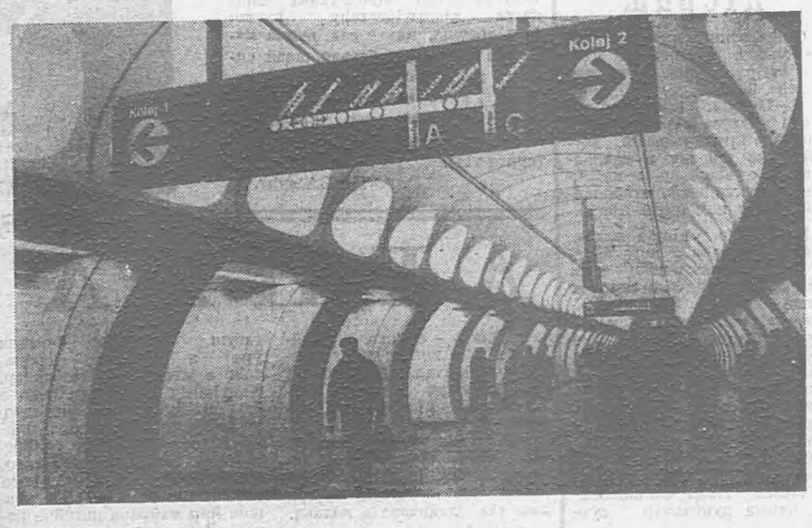

Тахан-Чехословацки Социалистически Республика къаман цIей-фашистех Чехословаки мукъаяьккха ди (1945)

СУРТАШ ТIА: 1. Прага. Староместски майда;
2. «Московская» яха метро станци.

В. СОЗИНОВА сурташ.
ТАСС фотохроника.

МАШАР ХИЛИЙТАРА ЯЬККХА КОТАЛО

МоллагIъяр санна яц хIанзара бIаьсти. 43 шу хьалха фашизм эша а еш вай сийлахь-йоккха Котало яьккхача дийнахьа санна, цо вай дегаш хьест шиий камаьршача йовхалца, хозача зизайн кердача баьцен дувхарца хьийста ца Іеш, вайна карагIдувла гIулакхаш доккхий хиларца, кердалоний атмосфера кхетаеш хиларца а.

Хала никъ бар Сийлахьбоккхача Даймехка тIем тIа Котало яккхарга кхача гIерташ вай хьабенар. Диъ шу гаргга йолча хана гитлеровски тIема машинана Іалаьмате чIоагIа духьала латташ чакхдаьлар вай. 20 миллион совгIа саго вахар Іодиллар, боарам боацаш гIайгIен саготои кхаьчар нахага, шиий къаман рузкъах кхоалагIа дола дакъа паргIато яккхара дIадахийтар советски жалкъо. ХIанз а ерзанза я цу шерашка хинна човнаш, цар вайна, хIанз дахаш дарашта, дагайохийт боккхача маьхагIа вай кхаьчача Коталон лоархIаме урок: тIема духьала къовсам лоаттабе безаш хиннабар, из болабалалехьа.

КIезигагIа лоархIам болаш яц Коталон цхьаьккха урок а: из кхачийтар вайга шиий паргIато, кортамукъа хилар, хьамсара, советски Іаьдал лорадеш хиннача дукхача къамех латтача Советски халкъа кхоталонон цхьоагIонон. Тiем тIеи къахьегамеи вай денал айдора боарам боаццаш воай низагIа, ленински партех, нийсхонах, социализма гIулакх бакъахьа хиларах вай тешаш хиларо.

Вай еррига коталонашн тIема шерашка карагIдийнна гIулакхаш де вай оарцагIдаьхар а вIаштIехьдаьхар а Ленински Коммунистически парти хиннай. Цо Іалашдаьд политически, паччахьалкхен, военни кулгалдеча цхьоагIо хилар, вIаший кхотаяьй фронти тыли, эскари халкъи. Коммунисташ хиннаб моастагIчоа духьеларча къовсама эггара халагIа а бехкокхамегIа йолча участкашка. Шоашкара майрала, садехка хилара хьокхам гойташ советски нах сийлахьдоккхача юкъарча де лерхIачунга кхийлаб цар.

Дунен историе чухь Коталон дн даим дусаргда гIоръяьнна белгало санна, из дац адамленна тIаэттача эзараш долча тIемаех цхьаккха а тIом Сийлахь-боккхача Даймехкачунца а шоллагIча дунен тIемаца а боарамашкеи къизалген диллача, боабаьча нахагеи материальни зенген диллача нийсбала йиш йоацаш хиларах, а. Цул кIезигагIа лоархIам болаш дац гитлеровски Германи эшаеш Котало яккха тайп-тайпара социальни строй йолча мехкаша шоай юкъарча моастагIчоа духьала цхьана тIом беш яьккха хилар а.

Цу тIем тIа Котало яккхар, иштта, массанена юкъара, агрессорашца тIом беш мел хиннарий юкъара карагIдаьнна хIама да. Советски наха хам беш ловрхI, баркал а оал США, Великобритане, Франце, Китае, антигитлеровски коалици кхыча паччахьалкхений халкъашт-ескарашт, партизанашта, Сопротивлене болама къовсамхошта, антифашисташта, демократашта, патриоташта, паргIато бахьан долаш къовсам лоаттабаьча миллионаш болча наха.

КIоаргга исторегахьа юха хьежача хана белгал ца даькхача далац вай антигитлеровски коалице мехкаш, духхьал тайп-тайпарча общественни системай хинна ца Іеш, шоаш degIанхача цхьайолча этапашка царех цхьадараш гаьнна доттагIала гIулакхаш вIаший лела ца деш хиннилга а. Из иштта дале а царех бокъонца бола союзникаш хилар. Цар кулгалхошта мегар укх сахьате де дезар кхетадаь ца Іеш шоай гIулакхаш керттерча де дезачоа тIадерзаде — юкъарча моастагIчул котдовлар Іалашде. Долче, антигитлеровций коалици хьаяро боккхача маьхе йола тайп-тайпарча системай паччахьалкхенашта юкъе цхьана гIулакхаш леладар, машар оттабар духьа вIашай гIойле йола решенеш эффективни гIулакхаш цхьана лахаран кхоачашдаран йола опыт ялар.

Хала хете а, тIом дIабаьнначул тIехьагIарча хана из конструктивни опыт йойир. ХIанз, хьалха цIаккха ца хиннача тайпара, фуннагIа даь а чакхдаккханза дарддац тIема ханашкара антигитлеровски коалици шиий тайпара кердача антиядерни коалице прообраз хинна дIаоттилга, из чIоагIа эшаш да дуненна. Ховш ма дий духьал вай хана а вай массане а юкъара моастагI волаш волга. Из — дерригача дунен тIа ядерни катастрофа хилара бола кхерам. Тайп-тайпара социальни системаш йолча паччахьалкхений йолаш я кIезига а йоацаш хьашташ вIашка доагIаш йола моттигаш: гонахьара среда лораяра проблемаш а, машара гIулакхашта космоси океаний кIоаргаленашн нараерзаяра декхараш а, degIадоагIача мехкашкарча моцалца лоаттабу къовсам, кхы дукхха дараш а.

ХIанзарча дунен тIа бокъонца долаш дарашкара эггара актуальнегIа дола декхар санна хьадоагIаш да керда политически уйла яьзаргIоацаш хилар. Дерригача лаьтта чIоагIа равза а болаш нах хьежаш ба духьал цу оагIорахьа Советски Союзе перестройка мишта дIайода. ХIанз массанена бIаргагу цу ларда тIа хьахулаш латта социалистически идеяй хIама тIаувзаш бола низ, degIадоагIа социализма, цун арахьарча кердача уйлан ларда тIа латтача политика сий. Из массанена а бIаргагуш хIама ма дий дерригача дунен тIа цу даькъе Малхбузехьа а, вай керда яьккха, динамични, новаторски арахьара политика цIенхаштта кхетае, лархIа болабелар, дика вIаштIехьяьккха, эшар хьалха доаккхаш, кхоачашде лаьрхIар чакхдаккха могаш а чакхдоаккхаш йола политика санна.

ТIеххьарча хана Советски Союзон кхыча социалистически мехкашен дIанхайкаяьй керда уйла хьахьокхаш, из практически наькъа тIа йоаккхаш йола дуккха керда инициативаш. Из — ядерни боацачен низагIа качбелла боацачен машара, дерригa чулоацаш йола дунен халкъашта юкъера кхерамзлен система хьаяра, тайп-тайпарча «компенсацей» наькъагIа, кхыча наькъашка гIолла дIахо а герзаш Іоаделга сихде гIерташ хилар цIендаь юкъера дIа а доаккхаш, герзаш дIадахара процесс юкъагIйнса йиш йоацаш хилара идеяш чакхъяхар. Из — «юкъараевропейски цIен» концепци, Азиатско-Тихоокеански регионе а Къулбаседа оагIорахьара кхохкам кIаьдбареи герзаш дIадахареи наькъаш лехалга чIоагIа хьалхьоадар, регионални конфликташ политически къестаярга бода комплексни никъ лахар. Из — ООН еррига таронех конструктивно пайда эцара тIехьара цу даькъе кхохкам латташ дола кхуврчаш стабильностен кхерамзлени зонаш хинна дIаоттийтара тIехьара цхьана лоаттабу къовсам, дунен сообщества беррига доакъошхоша массе оагIорахьара машара наькъагIа лела, ду гIулакхаш degIадоаладара тIехьара къовсам.

Социалистически паччахьалкхений инициативни а результативни а йола политика сеца латтачара дIайолаялийтай, ма дарра аьлча, Малхбоаленнен Малхбузеннен юкъерча переговорий еррига комплекс, Кулгаш а яздаьд ратификаци ярга хьежаш а латт гаьна кхетар юкъерча боарамен кIезигагIен дола ракеташ дIаяхара хьакъехьарча Договора духьала къамаьлаш деча геттара аьттехьарбарий низаш а герзаш дIадахарен кхохкам кIаьдбареи сферера прогресс сов гаьна йолаш кIоарг ца ялийтара тIехьа болча сатийнагIа болча аьттехьарбарий низаш а.

ВIашагIкхийттача Штаташка а, НАТО а айлуш доагIа ядерни герз дIадаккхара, цунна локализаци яра процесс юхатохара, ядерни герз цIендаь дIадаккхара наькъаш къовла, цу цхьан ханна РСМД хьакъехьарча Договорах «дайнар юхаметтаоттадар» оалачоа пайда эцара тIехьадола низаш. США оборона министр Карлуччи, масала, дIадахача кIирагIа къамаьл деш хиннав тIема кийчон гIулакхашта духкагIа расходаш яйтара цIаькха а европейцаш тIахьехаш. Из чIоагIа духьала хиннав ядерни герз тIадолаш дола НАТО кемаш, датски порташка чуухилга дехкара йолча Дане решенена, духьала хиннав шоашта даь гIулакх дицдалийтача Испанена, Португалена, Грецена, хIана аьлча шоай территореш тIара американски базаш дIаяхара хьакъехьара дош цар айдаьндаь.

Фашизм эша а еш Котало яьккха ди дездеча хана Европа халкъаш чIоагIа лаьрхIа да шоай «юкъара цIа» шоаш боабеш болча тIема аре хинна дIа ца оттийтара низаш совдаха. ХIанз, континента хьалхашка керда таронаши перспективаш хьаеллалуча хана, тIехь-тIехьагIа духкагIа къамаьлаш ду европейцаша тайп-тайпарча идеологически организацей викалаш, Европа ерригача политически спектра викалаш юкъе а болаш Ерригаевропейски «герга истол» чакхдоаккхилга хьаллоацаш. В. Брандтаца вIашагIкхийттача хана М. С. Горбачева белгалдаьккха ма хиллара, «европейски цIа» хьалде деза хIара европейски халкъо хержар лоархIам хилара принципагIа. Цхьаккха тайпара бе башхалонаш духьале еш хила йиш яц европейцашта юкъера дуккхача тайпара цхьана гIулакхаш леладелген дувцар кхетаделген degIадоаладара — Атлантикагара Урале кхаччалца.

Геннадий ШИШКИН.
(ТАСС).

● Экономически реформа кердача хьалашка

УРХЕ ЙОАККХАШ...

«Терек» объединенена чуйоагIача Ермоловски филиала директора А. Сапаевен партбюро секретара Р. Эзерхановен дувц:

— Укх тIехьарча шерашка тха предприяте коллектив паччахьалкхенна зе деш хьаенай. Пятилетка хьалхарча шера 784 эзар сомн шоллагIча шера 717 эзар сомн зе дир оаха. Иштта дIахо болх бе йиш йоацалга дIадех самофинансированен йиззача хозрасчетен кердача системагIа тхо болх бе доладаларо. Цу хьалашка предприяте рентабельноста мах бара бола керттера хьокхам ба коллективо пайда белга. Цунца дувзаденна тхоай болх овлангара денз тоабара дола духха наькъаш белгалдаьхад оаха.

Цу даькъе керттердар да филиале арахеца ДСП тIатIа дикагIа хилийтар. Из ю цех укх шера цхьоалагIча марта денз коллективни подрядагIа болх бе йолаеннай. Юкъейоалаяьй болхлоца къахьегаме болацача даькъа коэффициентага хьежжа алапи а премеш а хургIола система. Март бетта филиала сменашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг а йоаккхаш, А. Ильясова смена кхахьегаме дакъа лацара коэффициент хилар 1,41, хIаьта А. Ясаев керте латтача смена — 0,69. Цунга хьежжа А. Ильясова кулгалдеча смена болхлоша цу бетта даьккхар 11 эзар сом алапи, хIаьта А. Ясаев керте латтача смена даьккхар бархI эзар сом мара хиланзар. Цхьатаррача хьалашка болх беш йоллаше, иштта эргаш да цу шин смена коллективо бетта йица алапи. Фуд цун бахьан? Х. Ильясов керте латтача смене болх лерттIа вIаштIехьбаьккхаб, порядок я, хIаранегара доаггIар хьадех укхаза.

Хозрасчето декхарийла баьб филиала болхлой хIара сома бе боаггIаш бола мах а беш, учет лелае, тIабоагIа пайда совбаккхара наькъаш леха. Болхлошта аттестаци яьчул тIехьагIа, 60 саг кхычахьа къахьега ваха йиш йолаш мукъавалийтар. Из бахьан долаш шера кходе вIаштIехьдоал 122 эзар сом.

ХIара шера Армавирски монтажно - наладочни участкера, Бакински монтажно-наладочни управленера баьхка болхлой лелабеш царна гIулакх деш хIара шера дIаухийтар 250—300 эзар сом. Укх шера цхьоалагIча январе самофинансированен йиззача хозрасчетен кердача системага ше яьнначул тIехьагIа лакхе белгалъяьхача управленей болхлой цIабахийтар филиала коллективо. Иштта мукъаялийтар ца эшаш йола пхиъ-ялх автомашина, из лелаеш хиларца проедприятена духха зе хулар. Масала, духхьал дIадахача шера из транспорт лелаярах цунна хинна зе 17 эзар сом да.

Объединенена тIалатташ яр укхаза вIалла пайда я ца эцаш филиала баланса тIера дIаяьккха йола цхьа сомн миллионн 180 эзарн сома маьха оборудованш. Еш йола амортизационни отчисленеш чIоагIа Іатйкъар хьаеча продукцега дIадодача. Юкъера лаьрхIача цар шера 90 эзар сом зе дора предприятена. Производство керттерча фондашка порядок ярах филиалана хулаш хинна зе геттара кIезигденнад.

Лакхе белгалъяьха мероприятеш чакхъяхарах боккха пайда хиннаб Ермоловски филиала коллектива. Цунах кхоачамбаь Іе дага бац мебельщикаш. Цар лаьрхIад керттера продукци арахеца хьакъестача отходех пайда йийбе.

Фуд цунах предприяте коллективана хьахулаш? — аьнна даьча хаттара жоп а луш, филиала директора А. Ф. Сапаева аьлар:

— Доккха беркат даьннад тха коллектива, предприятерча отходех тхо пайда йийбе доладаларах. Попа хьунах (горбылех) хьакъестача отходех хьае йолаяьй дикорни планкаш. Кара а ерзаяь, ДСП отходех хьае - йолаяьй цхьан квадратни метра 4 сомн 80 кепиги мах бола панелаш. Нагахьа санна уж отходаш дахчан лаьрхIа йохкаш хилча, цхьан кубически метрах луш хиннар цхьа сомн 20 кепиги мара дацар. Уж ши цифра вIаши нийсйича къаьгга гуш да филиала чIоагIа пайда хулга, къаьстта а уж отходаш предприяте духха нийслуш хилар теркалдича хIаьта а.

Коллективана боккха пайда а боалаш, технически даькъе а духха кердадараш производствана юкъехкахьа доладеннад цу коллективе самофинансированен йиззача хозрасчетен кердача системага баьшна болх бе болабелча денз. Филиала керттера конструктор Х. Бекаев ваха хьожаш хиннан тха яр санна йолча предприятешкарча оборудованега. Цигара цIакхьачачул тIехьагIа филиале из вIашагIйохка волавеннав цига шиий бIаргаяйнараш санна йола машинаш. BIаь процентни шиен хьае вIаштIехьдоалийтаргда цар. Филиале болх бе йолаялийта лерхI укх гаргарча хана ширпотреба цех. Цу гIулакха лаьрхIа йола кхо станок хIанзлехьа вIашагIъеллай механика А. Шавхалова. Предприятена пайда бергбола наькъаш лехаш иштта кхы а балхаш ду филиале.

Цкъа яьгар филиалера РТ-2 яха тарни рама. Из іохаметта а оттаяь, цига чакх а йоахаш вагонни стойкех ардакх хьае йиш йолаш я, тIакхха дуккхаза а дIа-хьа лелаеш йола упаковкаш а хьае йиш я цига. Из бахьан долаш укх тIеххьарча 7—8 шера ца баь пайда духхьашха бе йолаеннай филиала коллектив. ДСП хьаеча шера беш бола пайда 18 эзар сомага кхоач, хIаьта шпон хьаеча 40 эзар сомага кхоач. Уж а кхыйола мероприятеш чакхъяхарах укх шера предприятена хургда аьнна хеташ хинна 233 эзар сом зе хургдоацаш гIулакх де вIаштIехьдаьлар. Кхыметтел дикIа пайда а беш чакхдаккха лерхI филиала болхлоша экономически реформа кердача хьалашка болх беш дола пятилетка кхоалагIа шу.

Дувцалга доацаш къоастае езаш кхы а духха проблемаш я филиале. ХIанз а тIехьа кердача хьалашка болх белга ца кхеташ бараш болаш ба коллективе. Цар кхетадац къаьнача хьисапе кхаьхегарал мел пайданегIа да самофинансированен йиззача хозрасчетен кердача системагIа болх белга, иштта кхетадац цар предприятена а паччахьалкхенна а мел беркате да.

И. МЕРЖОЕВ,
«Деревообработчик» яхача газета корр.

ДЕЗАЛА ПОДРЯД

МОЛДАВСКИ ВАРИАНТ

Эггара хьалха дезала подряд Молдаве 1982 шера дIайолайир, вешта аьлча, «Юрта боахама производстве ханна болх беча бригадай къахьегами луш дола алапин вIаштIехьдаккхарах» бола СССР Министрий Совета соцам арабалалехьа массехк шу хьадха.

Цу ханага диллача из майра баьккха гIа бар, хIаьта «Варница» яхача аграрно-промышленни объединене из чIоагIа эшаш хиларах даь а дар. Баьцадааранш хьалхедеш, уж чакхдоахаш, дохкаш йолча объединене гIулакхаш болхлой ца тоъаш хиларах талха доладелар.

Уж ца тоъаш хилара баьхьанаш массанена а довзаш дар. Баьцадааранш хьалхедар — хала, кулг кара бе безаш дукха алапи ца лу къахьегам ба. ХIаьта «Варница» шаккъе совхоз Бендеры яхача индустриальни городал аравоалача улл. Цудухьа цецвувла везац нах заводашкеи фабрикашкеи балха ахарах.

Кхашка болх беча бригадашка хила везача 50 сага меттала 7—10 саг мара вацар болх беш. Цун итог — лоха хьувкъам, город кердача баьцадааранца во Іалашъяр. Совхозаша цхьайолча хана объединене консервни завода болх юкъагIбоахар. Масала, цкъа цхьа цех соца яр духьа хохаш юкъерча Азера самолеташца хьанхухьар.

Совхозаш шоаш а зе деш яр. Цига социальни гIишлош хьалъяцар, хIаьта из бахьан дуккхагIа юртара нах дIаухар.

— Иштта этта хьал тоадарга бода никъ царна хьийхар «шабашникаша» — аьхки укхаза болх бе ухача наьха группа, цар массехк гектар дIа а йице планах лаьрхIа хьувкъам чуэцар, нагахьа санна, шоашта планал тIех йоаккхар — совхоза дIачулучул дунхагIа хулар. Шоай къайлагIа технологи я цар, яхаш хабараш дувцар. Цу гIулакхага дикка хьежача специалисташа технологех «сецца денз боад къовлабалалца» аьнна цIн тиллар.

Кхычахьара хьатIаухачарга ца а луш лаьтта моттигерча нахага дIаделча фу дар хьогI? Из де лаьрхIар. Газеташта объявленеш елар.

«Варница» юкъейоалаяьча дезала подряда опыт цкъаррчоа могайнзар. Вешта аьлча объединене республика столицера тIахьожамхойн ревизораши ухар, цхьаннена тIехьа шоллагIвар а воагIаш. Ираза, объединене кулгалхоша шоаш яха чу тIара ца бовлаш майра духьале йир. ХIанз ворхIлагIа шу да «Варнице» хIара бIаьстий совхозаца договор де безам болча горожанаша бIаьш заявленеш хьачутела. Уж болхлошкара, инженерашкара, кулгалхошкара ух.

ХIанз «Варнице» республика масса а моттигера дезала подряд Іомае нах ух. Объединене дIахьекхар цу тайпара вIаштIехьбаьккха къахьегам лакха эффективни болга, боахамашта санна наха а пайдане болга.

Консервни завода болхлочо Сидун Тамарас кхоалагIча шера совхозаца договор ду. Цо мараца (мар, ши бер) декхар тIаийцад ах гектар лаьтта тIара планах лаьрхIа (7,5 тонн) хох чуэца аьнна. Совхозо шиий аргIагIа дерригa мел эша механизированни балхаш кхоачашду: баьцадаар дIадувлга, удобренеш товсалга, хий тохалга шийна дIатIаэц.

Т. Сидунас ахча, хьувкъам дIабелча, хьаэц. Условеш иштта я: баьча балхах алапи даларал совгIа (из совхозе массаза болх беча наьха дар санна да) планал тIех чуийцача хьувкъамах цунах доаккхачох 15 процент, хIаьта цул совгIа, берригача чуийцача хохех 10 процент лу, из заготовительни конторага е рынке бохка йиш я.

— Фу бахьан долаш дир Іа из договор? — хет аз Т. Сидунага.

— Кхо шу хьалха квартира еннаяр тхона, керда мебель эца безам бар — цу гIулакха ахча эшар. Хьалхарча шера 17 тонн хох чуийцар оаха, цунах 1200 сом ахча даьккхар. ХIаьта соахка — 25 тонн, цунах 2000 сом ахча далар, хохаш бохкарах — 1500 сом а ийцар.

— Заводе болх баьчул тIехьагIа кхай тIа аха атта хургдац.

Кхы а Іа яха хала а дац. Бiаьсти а аьхки а ханнахьа оасар де деза. ХIаьта хох чуэцача хана дезалий подрядагIа болчар отпуск эц. Цу хана Іурра денз боад къовлабаллалца къахьег цхьа хох ца боабе гIерташ. Цхьабакъда, тхона мараца аттагIа да, хIана аьлча, тхо юрта хьалкхийнад.

Вешта аьлча, хIанз договор де атта дац. Иштта болх бе безам бараш дукха ба. Совхозаш дика болх барца белгалбаьннараш мара хьаэца раьза хилац.

ХIанз дезала подряда совхозашта даьчох дувца деза ха хьатIакхаьчай. дIадахача шера городской дезалаш болх баьча кхашкара баклажанаш юкъера лаьрхIача гектара тIара 188 центнер чуийцай, (подряд ца хиннача — 93 центнер) снбаз — 255 центнер (подряд ца хиннача — 110 центнер). Хохех вIалла дувца а дагIац хьувкъам лакха ба, цудухьа из культура городерча нахага дIаеннай. Дезала подряд аханел совгIа долча баьцадааранш кхашка юкъекхувл. «Варнице» лерхIачох, цун таронех хIанз а бизза пайда нийцабац.

Объединене шаккъе а совхоз хIанз пайда луш я. ХIаьта Бендеры хIанз — республике эггара дикагIа кердача баьцадааранца Іалашъяь город.

Цхьаьккха цхьа белгало а я дезала подряда. Из юкъекхувл механизированни хьисапе оасар де таро йоацача моттигашка, цига оасар кулг — кара ду. ХIаьта цунца пестицидаш, иштта гербицидаш тохац. Вешта аьлча городерча наха хьалкхедеш дола баьцадааранш унахцIенагIа а да.

Людмила РЫБКИНА,
АПН корреспондент.
г. Кишинев.

Тахан—Коталон ди

Йицлургйоаца цIераш

Сунженски района Нестеровская станицē я къахьегамен тIемен сийлен музей йиллай, цу станицерча «Путь к коммунизму» яхача колхоза партийни организацē инициативагIа. Музей йола ши шу а даьннадан. Бакъда цу лоаццача хана а дукха экспонаташ Iайнай музея помещене цIагIа.

Хьалхарча цIагIа я станица хьахилара а цига бахача наха граждански тIем тIа дакъа лацара а историех дувца хIамаш, сурташ. Укхаза да граждански тIем тIа дакъа лоацаш а Советий Iаьдал чIоагIдаьчул тIехьагIа станице воккха активиста хиннача коммуниста Малыхин Сергей Семеновича, станични ревкома председатель хиннача Дмитриенко Василий Митрофановича комячейка секретарь хиннача Лозев Иван Филипповича, кхыча дуккхачар сурташ.

ШоллагIча цIагIа да станице колхоз вIашагIйоллаш хиннача активистий а колхозхой а сурташ. Укхаза да Сийлахь - боккхача Даймехка тIема доакъошхой колхозе 1931 шера эггара хьалхара председатель хиннача Алехин Иван Монсеевича, цул тIехьагIа 1932 шера колхоза председатель хиннача Тормаснов Владимир Владимировича, председатела заместитель хиннача С. М. Умуршадьянца, эггара хьалхара механизаторашхиннача Бульбин Григорий Егоровича, Ерохин Иван Георгиевича, эггара хьалхарча механизаторий — мехкарий Гардненко Мариян, Крайнюкова Евдокияй, Алехина Рансай сурташ. Укхаза да Сийлахь - боккхача Даймехка тIем тIа байнарий а дакъалоацаш хиннарий а сурташ. Цу тIем тIа станицера кхо бIаь совгIа саг веннав.

Цу чу да колхоза председатель хиннача, из музей вIашагIтехача а Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа дакъа лаьцача Нечаев Василий Евдокимовича сурт.

Т. МАЛЬСАГОВА.

Духхьал цхьан вай республике байза ца Iеш, беррнгача Советски мехка, кхымттел доазон дехьа а дика бовзаш ба АушевгIар вежарий Адам, Руслан, Бахьаудин. Уж Советски Эскара эпсараш отпуске шоаш цIабаьхкача кастката вIашагIбетталу кхуьш боагIарашца, Даьхе еза, цунна мутIахьа хила, из бахьан шоай синош ца кходе уж тIаьхьех. Иштта, цкъа цIавена волаш, хьалха ше деша ваьгIача, Грознерча № 11 йолча школе хилар Адам. (сурта тIа).

Р. АУШЕВА сурт.

ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕРАШТА ЛАЬРХIА

Тоъал ха я Малгобекски раойна М. Горьке цIерагIча совхозе хьайбаш леладерий цIа хьалдаь. Бакъда, хIанзалца хьалдаьчча лаьттад из, наха хайра пайда ца эцаш.

Боахама дирекце а парткомо а лаьрхIар хьайбаш леладерий салоIам аттача баккха, царна цхьацца дола гIулакхаш вIаштIехьдаха. Иштта ферме тIа кIирагIа цкъа парикмахери шозза лори стоматологии воагIаргва.

Быткомбинатера закройщикаш хургба каст-каста ферме боагIаш. Дояркай йиш хургья шоашта хозахетача фасонах коч е заказ де, тайп-тайпара кIадаш йийде.

Хьалха скотникаш хIама яа моттиг яц яхаш леткъаш хиннабале, тахан укхазарча столове пхьор даа а йиш йолаш ба уж. Перспективе лувча бассейн хургья укхаза.

М. АХИЛЬГОВ.

Редактор О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ДЕНАЛ

Сийлахь - боккха Даймехка тIом хинна дукхха шераш дIадахад, бакъда ха дуйна яларах йовргъяц цунна юкъе дакъа лоацаш хиннача бIухой цIераш.

ДIадахача халача шерех Грознерча бIухоех, цар леладаьча цхьацца хIамаех лаьца газеташ тIа, журналаш тIа дуккхаза а яздаьд.

Хано Iажагга яь исторически оагIонашш ешаш дог детталуш хоалу мел майра, бирса духьалаьттаб гIаьрахошта вай республикера бIухой.

Иштта, цаI ше мо денал долаш, валарах ца кхераш моастагIчоа турпале духьал эттача кIантах Кравец Дмитрех лаьца да дIаха дувцаш дар, 1944 шера 18-ча апреле ше яздаьча каьхата тIа цун тIема новкъосто Королькова дувц:

—МоастагIчо боккха боацача гувна тIа ялх ствол йола миномет оттаяьн ши дзот яьн тха подразделене никъ бийхкабар.

Фашисташа хьабеш бола тIом соцаш бацар, оаха ю дуьхьале лаьгIьелар. Масса дола хIама диц а денна, цIаьхха кхетадир бIухоша дIахо сатоха йиш йоацалга. Вахар, валар дагадохаш дацар цу юкъа. Беш бар бирса тIом, Фомини Кравеци текхаш гувна тIабахар. Уж хоа а бенна немций топаш етта болабелар. ДIахьежаш лаьттаршта дайра: шакхе салте нийсса хьалъура а этта, тIаккха цаI шоллагIчоа тIехьа Iолийгар. «Байра-кх, доттагIийI» аьнна хетача ханна, массанена бIаргагуш Кравеци Фомини ура а лийха, гранаташ а етташ, дIатIабайдар. ХьатIабеш бола тIом соца а баь, юхейиса шн гранат дзота амбразура чу а теха, царна автоматаш етта болабелар уж. Гитлеровцаша автоматашца духьала баьча тIемо когаштен наькха тIен човнаш йир майрача кагийча наха. Денал ура а оттадаь, дийна биса немций карабалабир шин салтечо. Кравеца ший човна цIеца йовлакх тIоада а даь, гIаджа юхье а дегIа, цIеча байрахка меттел гон тIа хьалдегIар. Иштта юрта бодаш бола никъ мукъабаькхха цу чура моастагIий арабаьхар.

Цул тIехьагIа 19 чов хинна Кравеци 11 чов хинна цун тIема доттагIа Фомини госпитале цхьана дарба дайташ хилар.

Денал долаш майрен тIом барах царна командоване шиннена а ЦIеча Байракха орденаш елар.

№ 61328 йолча полевой почтера грозненцашка дайтача ший письмо тIа Королькова дIахо яздора «Кравец тIем тIа санна шоай балха тIа чIоагIа а денал долаш а хилар» — яхаш.

Из тIахьехам историе тIара ба, хIанз къаьстта советски халкъо перестройкана терко еча хана чIоагIа боагIаш а ба.

ТIом болабалалехьа Грозне мехIдаьтта доакхача балха хиннав Дмитрий.

ХIаьта хIанз мичахьа ва-хьогI из ше? Цун наькъаш довза декхарийла бола гаргара нах?

М. ФЕДЯНИН.

Коталон денна хетаяьча мероприятей гома чу городе Грозне чаккйоах тайп-тайпара спортивно-массови яхьаш, выставкаш, хьажараш. Царна юкъе къаьстта моттиг дIалоацаш хилар. «Динамо» стадионе хинна выставка. Кхуьш боагIарий тIема-патриотически, интернациональни дог-уйла айяра а из чIоагIяра а кастта Советски Эскаре гIулакх де болхача царна нийслургйола техника йовзийтара укхаза массанена а гургйолаш дIаоттаяьр тайп-тайпара тIема техника: танкаш, бронетранспортераш, пехота тIема машинаш, бувзама средстваш.

Цунца цхьана ДОСААФ обкомо а гойтар цхьайола ший техника: гоночни мотоциклаш, картингаш, багаш, спортивни самолет.

СУРТА ТIА: ДОСААФ-а спортивни техникага хьожаш ба выставке баьхкараш.

Р. АУШЕВА сурт.

Соцкультбыта объекташ хьалъяра—цахаддаш терко

КЕРДА КУЛЬТУРА ДВОРЕЦ

Цкъа даьккхар харцахь а хиле, шозлагIа ло а баьккха, тийга барзкъа дувхача сага ха йIаьхлу, оал. Нагахьа санна из бакъдале, Экажкъонгий - Юрта хьалъяь керда культура Дворец вIалла «лерг» а яц. ХIана аьлча, цхьа моттиг йисаяц цун массехказа «ло» ца боаккхаш, харцахьа даь балхаш юха тоа ца деш.

ХIаьта цун юхе гIолла додача Шолжа чура а Iалаьмате дукха хнII Iодахад из хьалъе йолайничахьа. Массаза тIехьаяьхай, массаза хийцай из хьаелла еза ха... Массаза тIагIертаб «Экажевский» совхоза директора Я. Галаевна из хьалъяьча «Назрановская» яхача МПМК гIишлонхой из йистеяьнай, аьнна, акта тIа цунга кулг яздайта гIерташ. Юххера а из «каравоагIаргвоацалга» а хайна: тхо даьннад укхазара аьнна, баьнна дIабахар гIишлонхой дукха кхоачамбоацараш а дIта.

Фу лаьрхIар культура Дворца даьша — совхоза кулгалхоша?

— Яр вай фусам я, — аьлар директора шоай юртахой хьагул а баь, — Укх чу салаIа, сакъерда, тайп-тайпара мероприятеш е езараш а вай да. Укхаза ду гIишлонхоша ца деш дисар воаш хьадергда вай. ХIаьта акташцара, кхыдолча каьхатаьшцара болх-м оаха оахош къоастабергба.

Иштта массехказза «белхий» бир юртахоша шоай кердача гIишлош чухьа а коа-карта а. Къаьстта дика оарцагIъяьлар совхоза Сапралиев Абукара кулгалдеш йолча гIишлон участкх коллектив. Го баьккха ковна гонахьа догам дола аьшка карт оттайир, гаьнаш дIаегIар, ков нийсдир, хIаьта цхьайолча моттигашка МПМК болхлоша юхамаччахьа оттадаь кораш, наIараш хийцар. Гонахьа баха мехкарий, истий оарцагI а баьнна, шакIа мо цIендир уйнаш, кизга бIалгаш.

Лоацца аьлча, хозбир, сийрдабаькхар юртахоша шоай къона культура кхуьрч.

ХIанз цул хозагIа гIирс бац юрта. Цун шин этажа тIа тайп-тайпара йоккха а эIамига а 18 зал, кхыйола помещенеш я: кинозал, клуба зал, спортзал, халхара зал, башха фойе, кружкови балхашта лаьрхIа духха кабинеташ, библиотека. Йоккха парпIато я хIанз цу юртарча къонабарашка кхьачар.

Болх вIаштIехьбакхха ховргдолаш, дика организатор ва Дворца директор А. Могушков а.

Къонабарашта салаIа-сакъерда эшаш йола тайп-тайпара музыкальни инструмент, мел эш телерадио аттаратура нийцай совхозо дукха ахча а денна.

Духха ха йоаццаш шоай эггара хьалхара сакъердаш дIабихьар цу чу юртахоша. Шоашца социалистически яхьс яьннача Къулбаседа ХIирийчен Пригородни районна В.И. Ленина цIерагIча колхозера хьаьший а хьабийхабар цар цхьана салаIа.

Иштта дIаболабелар кердача Дворецера культура болх.

М. КАРАЕВ.

ТЕЛЕПРОГРАММА

10 МАЙ
ШИНАРА

ШИНАРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минут.
8.35 — Футбольни обозрени.
9.05 — «Сигалара Iобессараш». Художественни фильм.
10.25, 15.30, 17.25 — Кердадараш.
10.30 — «Никъберий кхуьв».
15.45 — Читински телевидене программа.
16.55 — Деша тIехьа — гIулакх. Мехкадаьлтта чакхдоахача промышленни предприятеша Iалама гонахьа бIехьара духьала лоаттабеча нъовсамах. (г. Грозный, Ярославски область).
17.30 — Чехословакемаьхьан цIейга — моастагIчох мукъаяьнхара Денга. ЧССР телевидене программа.
18.30 — «Гальзах». Мультфильм.
18.45, 22.50 — Тахан дунен тIа.
19.00 — Футбол. Олимпийски турнира хержа матч. СССР сборни — Швейцарие сборни. Перерывен йистедаьчен — Дунен велогонка. ЧССР-ера передача.
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Хувцараш дара 30 шу». Культуран, техникан, образованен даьхьа СССР-ан США-н юкъе хьалхарча Соглашенена кулг ядара юбилейга.
23.00 — «Революце кхелла опера».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — Объективе — хьайбаш. «Борз». Iилма-довзийтара фильм.
8.35, 9.35 — Физика. 10-гIа класс. Физикен Iилма - техническ революцин.
9.05 — Французски мотт. Iомабу 1-гIа шу.
10.05 — Iалама мастерснойн вайн.
10.35, 11.35 — Б. Полевой. Эстетически кхетам баьар.
10.35, 11.35 — Истори. 6-гIа класс.
11.05 — Французски мотт. Iомабу 2-гIа шу.
12.05 — «Са тхьиеста шу дьаьнадар». Художественни фильм (ГДР).
13.55 — «Бокхийбараш бераш». «ДIа ма хьовла шоай ний...». Документальни фильм.
14.25, 23.35 — Кердадараш.
14.30 — Кердадоакхача фильма дийнахьара сеанс. «Угрюм-рена». 1-гIа серн. «ГромовгIар».
15.50 — «Юртара сахьат». ГИР-Ньндиграшоо
17.10 — Кердадараш (гIалгIай меттала).
17.15 — «Николай Симонов». Телефильм.
18.25 — «Йоккхача кIоаргалий проблемаш».
18.50 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени» (гIалгIай меттала).
19.05 — Фильм-реклама.
19.10 — «Нохч-ГIалгIайче». Информационни программа.
19.25 — «Нийсархо» (нохчий меттала).
20.00 — Бийса даькъала хийла шун, бераш! «ГIор дадем ахкен». Мультфильм. 1-гIа дакъа.
20.15 — Из шоана дулургда.
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Доазол дехьарча фильма экран. «Безамен эздеден истори». Художественни фильм (ЧССР).
23.05 — «Iуйрийнара почта» (кердаданихар).

11 МАЙ
КХАЬРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минут.
8.35 — «Дошо кранаIараш». ЧССР передача.
9.25 — Футбол. Олимпийски турнира хержа матч. СССР сборни — Швейцарие сборни.
11.00, 15.30, 17.15 — Кердадараш.
15.45 — Агропрома йоахкоши гIулаьхкаш. Документальни фильмий премьера: «Не указом единым», «Хьалха ена гуйрен дIаьхдена догIаш».
16.30 — «Моаршал да хьога, музыка». Свердловски берий фикарвоне коллективий выступлени.
17.20 — XIX Ерригсоюзни партийни конференцена накъадолхаш. В. И. Ленин. «Советски Iаьдала аргIамара денхараш».
18.00 — Даьхьа воацараш. «Артек» яха Ерригсоюзни пионерски лагерь догIаьнра проблемеех.
18.45, 22.50 — Тахан дунен тIа.
19.05 — Бокхийчарна дола мультфильмаш. «Саги дошн».
19.15 — Перестройка: проблемаш соцамаш. «Кхалнах — цар къахьегамен хьалаш».
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Театра саг». К. С. Станиславске соратникнах, театральни администраторах Ф. Н. Михальскех.
23.00 — Дунен халкъашта юкъерча вахара редакце хьагойт: «На что настроены «Голоса?».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Объективе — хьайбаш. Iаьржа аист». Iилма-довзийтара фильм.
8.35, 9.35 — Физика. 8-гIа класс.
9.05 — Немций мотт. Iомабу 1-гIа шу.
10.05 — СПТУ дешархошта. Астрономи.
10.35, 11.35 — М. Сервантес. «Дон Кихот». 6-гIа класс.
11.05 — Немций мотт. Iомабу 2-гIа шу.
12.05 — «Случай в аэропорту». Художественни фильм. 2-гIа серн.
13.20 — «Городаш шераш». Документальни фильмаш: «Новосибирск», «ГородОш», «Новороссийск».
14.15, 23.10 — Кердадараш.
14.20 — Кердадоакхача фильма дийнахьара сеанс. «Угрюм-рена». 2-гIа серн — «Амфиса».
15.40 — «ГIулаьхх ду Советски СоюзаI».
16.55 — Кердадараш (нохчий меттала).
17.00 — «Ленина кхо бIаьстен». Документальни фильм.
18.00 — «Йоазонхой перестройкан» (нохчий меттала).
18.15 — «Депутатий гIулакхаш» (гIалгIай меттала).
18.45 — «Нохч-ГIалгIайче». Информационни программа.
19.00 — XIX Ерригсоюзни партийни конференцена накъадолхаш. «Коллективни дезален подряд юрта» (нохчий меттала).
19.30 — Ножай-Юртовски В. И. Ленина цIерагIча колхоза къаьхьегамхошта лаьрхIа концерт (нохчий меттала).
20.00 — Бийса даькъала хийла шун, бераш! «ГIор-дадин ахкен». Мультфильм. 2-гIа дакъа.
20.15 — Дунен велогонка. ЧССР передача.
20.40 — Эрсий халнъа мялеш.
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Случай в аэропорту». Художественни фильма премьера. 1-гIа серн.

12 МАЙ
ЕРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минут.
8.35 — «Моаршал да хьога, музыка».
9.20 — «Гушдар — теша халадар».
10.20, 15.30, 17.25 — Кердадараш.
10.35 — Даькъа воацараш. Ерригсоюзни пионерски лагерь «Артек» догIаьнра проблемеех.
15.45 — «ВЭФ» производственни объединене культуран техникен Дворца «Роталя» яхача халкъа хьалхара ансамбла концерт (Рига).
16.00 — «КхойттIагIа алапи». Документальни фильма премьера.
16.40 — «...Яьхайтта шу даьнен боккхагIен».
17.30 — Музыкальни ганз. А. Дворжак. «Фортепианни квинтет».
18.25 — Хоккей. СССР чемпионат. Хьалхарча моттигах йола матч. Перерыве — Тахан дунен тIа.
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Позиц». Нагорни Карабах. ДIахьор — Г. Боровик. (Шозлагга гойт).
23.20 — Тахан дунен тIа.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Объективе — хьайбаш. БIехалаш». Iилма-довзийтара фильм.
8.35, 9.35 — А. Т. Твардовский. «Василий Теркин». 7-гIа класс.
9.05 — Испански мотт. Iомабу 1-гIа шу.
10.05 — СПТУ дешархошта. Физикен Iилма-техническ революцин.
10.35, 11.35 — Физика. 7-гIа класс.
11.05 — Испанский мотт. Iомабу 2-гIа шу.
12.05 — «Случай в аэропорту». Художественни фильм. 2-гIа серн.
13.20 — «Гаьнареи — уллуреи». Документальни фильмаш: «Са боаца цIа», «Кушчу», «Рокин «Лахты».
14.15, 23.05 — Кердадараш.
14.20 — Кердадоакхача фильма дийнахьара сеанс. «Угрюм-рена». 3-гIа серн — «Предательство».
17.05 — Кердадараш (гIалгIай меттала).
17.10 — Кинопрограмма.
17.40 — «Болхлой смена» (нохчий меттала).
18.10 — «Тха выступленей лерагIа» (нохчий меттала).
18.30 — Документальни фильм.
18.40 — «Нохч-ГIалгIайче». Информационни программа.
18.55 — Мультфильм.
19.05 — «Южная феерия». Бальни хьалхарх конкурс.
19.45 — «Импульс». 2-гIа передача.
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Случай в аэропорту». Художественни фильм. 2-гIа серн.
23.15 — Дунен велогонка. ЧССР передача.

13 МАЙ
ПIАЬРАСКА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минут.
8.35 — Хоккей. СССР чемпионат. Хьалхарча моттигах йола матч.
10.55, 15.30, 17.15 — Кердадараш.
15.45 — Киргизски телевидене программа.
16.45 — ХIана, сендухьа.
17.20 — Iилма: теори, эксперимент, практика.
17.50 — Фантастика мультипликацē.
18.15 — «Наiара санагIа тIа». Москве керда зоопарк хьалъяра проблемаех.
18.45 — Тахан дунен тIа.
19.00 — «Московски седкъий» яхача искусства фестивала тIехьара концерт.
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — ТIехьара концерта дIахододар.
22.30 — Бокхийчарна мультфильмаш.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Объективе — хьайбаш». «Осьминог». Iилма-довзийтара фильм.
8.35, 9.35 — Вайна гонахьара дунен. 1-гIа класс.
9.55 — Iилма-довзийтара фильм.
9.05 — Английски мотт. Iомабу 1-гIа шу.
9.55 — «Къонахчала сахьат». Iилма - довзийтара фильм.
10.05 — Iалама мастерснойн вайн.
10.35, 11.35 — Б. Полевой. «Бокхъала бакъ волча саг йола повесть». 5-гIа класс.
11.05 — Английски мотт. Iомабу 2-гIа шу.
12.05 — «Случай в аэропорту». Художественни фильм. 3-гIа серн.
13.20 — Документальни фильм.
13.50, 23.05 — Кердадараш.
13.55 — Кердадоакхача фильма дийнахьара сеанс. «Угрюм-рена». «Крах».
17.00 — Кердадараш (нохчий меттала).
17.05 — Документальни фильмаш.
17.35 — «Республика кхашна». Юртбоахама обозрени (гIалгIай меттала).
17.50 — Фильм-реклама.
17.55 — «Негатив». Критически журнал.
18.10 — «Нохч-ГIалгIайче». Информационни программа.
18.25 — Спортивни программа. Перерыве — Бийса даькъала хийла шун, бераш! «Саньердаме гном».
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Случай в аэропорту». Художественни фильм. 3-гIа серн.
23.15 — Документальни фильма экран. «Групповой портрет с Кижами».

14 МАЙ
ШОАТТА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минут.
8.30 — Халкъа инструментий оазаш.
9.00 — «ХIана, сендухьа».
9.30 — «Петр Иванович Ступка». «Уж хьалхара бар» яхача циклацара документальни фильм.
9.50 — «Аз ялли доакхаргда шоана». Къонача самодеятельни авторех.
11.00 — «Просена». Документальни фильма премьера.
11.30 — «Къаьнарча городера лоацца вIашагIкхетараш». «Хьан улицагIа да цIей» яхача циклацара. г. Гродно бахархой салаIарах.
12.15 — «Массанена а хIаракена а». Кооператив керда этап.
12.45 — ДIалоих арфа квартета.
13.05 — «Социализма махкашка». Тележурнал.
13.35 — Фильм-концерт. Клоуна Л. Енгибарова кхоллам.
14.30, 23.50 — Кердадараш.
14.40 — Документальни фильм.
15.45 — «Гушдар — теша хьала дар».
16.55 — «Танго, танго, танго». Фильм-концерта премьера.
17.25 — Документальни фильм.
17.45 — Дунен халкъашта юкъерча вахара редакце хьагойт: Фокуса — проблема. Азиатски кхерамзле. «УнахцIенон мах». США унахцIено лоаяьрах.
18.45 — «Джек Восьмеркин — «Американец». 1—2-гIа сериш. Перерыве (19.50) — Кердадараш.
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Шоатден сайрийна. КВН. МГУ-н Ленинградски 1-ча медицински институтен командай вIашагIкхетар.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Студе хьагойт...». Социалистически Къаьхьегама Турпалах, УССР АН член-корреспондентах А. Н. Богомольцах.
9.10 — Созвучеш: эрсий былинаш.
10.30 — «Хьайбай дунен тIа».
11.30 — «УнахцIено».
12.15 — Компьютерцара къамаьл.
13.05 — Эрсий культурах йола беседаш. 3-гIа передача.
13.55 — «Саг. Лаьтта. Вселенни».
14.55 — «Паччахьалихен доазув». Художественни фильм. Фильм 5-гIа — «1941 шу». 1—2-гIа сериш.
17.10 — Реклама.
17.20 — ХIара письмона — терко» (нохчий меттала).
17.50 — «Зама» яхача вокально - инструментальни ансамбла концерт.
18.45 — Духовой музыка концерт.
19.00 — «Эстафета». Спортивно-физкультурни программа. Перерыве (19.45) — Бийса даькъала хийла шун, бераш! «Эггара дезаIа дар». Теннийий спектакль.
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Иллюзион. Г. Александрова фильмаш. «Эдал-Эдал». (1938 ш.).
23.30 — Кердадараш.

15 МАЙ
КIИРАНДИ

I ПРОГРАММА

8.00, 23.35 — Кердадараш.
8.15 — Ритмически гимнастика.
9.00 — «Хьан дулларгда говра сурт?..». Документальни фильма премьера.
9.20 — «Спортлото» тираж.
9.30 — «Будильник».
10.00 — «ГIулаьхх ду Советски СоюзаI».
11.00 — «Iуйрийнара почта». Музыкальни передача.
11.30 — XIX Ерригсоюзни партийни конференцена накъадолхаш. Перестройкен культурен. 2-гIа передача.
12.30 — «Ашарий киоск».
13.00 — «Юртара сахьат».
14.00 — «УнахцIено».
14.45 — Мультфильм.
14.55 — Хьажархой дечарца. «Лаьттара вахар». Iилма-довзийтара фильм. 11-гIа фильм.
15.50 — «Из шоана дулургда».
16.35 — Фаьлг болча хьоашалгIа. «Буратиноца хинна хIамаш». Художественни фильм. 2-гIа серн.
18.00 — «Дунен халкъашта юкъера панорама».
18.40 — Телефильм: тахан кхоанен.
19.50 — «Джек Восьмеркин — «Американец». Художественни фильма премьера. 3-гIа серн.
21.00 — Ха.
21.40 — Футбольни обозрени.
22.10 — «Эстрадни программа».
22.55 — Дунен велогонка. Польшера передача.

II ПРОГРАММА

8.00 — «Зарядка е дIаоттаI».
8.15 — «Вай беш».
8.50 — Янки Купала поэзи.
9.40 — «Анайнст» яха альманах.
10.25 — Портреташ. А. И. Герцен.
11.10 — «Са жIалена совгIат ле». Документальни фильм.
11.20 — «ХьехархочуН уроках...». В. Ф. Шаталова уроках хьалхашка ваьгIачо.
12.05 — «Къамаьл ду районни радиос». Суженски районера передача.
17.31 — Юрта боахама хьалхаттаршта хеталь музыкальни программа (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — Хоамаш.
18.40 — 19.00 — Музыка.

13 МАЙ

ПIАЬРАСКА

7.45 — 8.00 — «Юртара Iуйренаш». Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.25 — Передачай программа.
8.30 — «БIаьстан кхашкара балхашта — лакха темпаш» (нохчий меттала).
8.45 — Продукце динал: предприяте юзга» (гIалгIай меттала).
8.55 — 9.00 — Музыка (гIалгIай меттала).
11.15 — 12.00. — «Халкъа муамаш яхача циклера передача (нохчий меттала).
15.15 — 15.30 — «Перестройках йоазонхочун хетар». Микрофона хьалхашка М.-С. Пинева (гIалгIай меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — «XIX-ча Ерригсоюзни партийни конференцена накъаболхаш. «Авангарде коммунисташ» (гIалгIай меттала).
17.31 — «Цце сийгаш» (гIалгIай меттала).
17.46 — ДоттагIлен концерт (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — Хоамаш.
18.40 — 19.00 — «ЦIенхаштта хьадехаш» (нохчий меттала).

РАДИОПРОГРАММА

10 МАЙ
ШИНАРА

7.45 — 8.00 — «Юртара Iуйренаш». Хаоттам.
8.15 — Передачай программа.
8.20 — 9.00 — Нохч-ГIалгIай музыка концерт (гIалгIай меттала).
9.15 — «Бригаде хозрасчет» (нохчий меттала).
9.25 — Музыка (нохчий меттала).
9.30 — 9.50 — «Къона заманхо» (гIалгIай меттала).
15.15 — 15.45 — Ем къона оазаш (гIалгIай меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттам.
16.01 — «Наркоманеца къовсам лоаттабара правови де дезарш». Беседа.
16.16 — 17.00 — Даьхенах дола мялеш (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — 18.40 — Хоамаш.

11 МАЙ
КХАЬРА

7.45 — 8.00 — «РАПО: гIулаьхкаш проблемаш» (нохчий меттала).
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.25 — Передачай программа.
8.30 — 9.00 — ДIалоих Минцаев Мовсара (нохчий меттала).
11.15 — «Женсовет болх беш я» (гIалгIай меттала).
11.30 — «Закон, коллективе, саг».
11.50 — 12.00 — Юртбоахама знаней радиошкола».
15.15 — «Цхьан дезале» (нохчий меттала).
15.30 — Музыка (нохчий меттала).
15.35 — 15.45 — «Хозрасчета проблемаш».
16.00 — Передачай программа. Хаоттам.
16.01 — 17.00 — «Нохч-ГIалгIай поэзи музыке» яхача циклера передача.
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — 18.40 — Хоамаш.

12 МАЙ
ЕРА

7.45 — «Юха а увзаш дегIазахар сиздар».
7.57 — 8.00 — Передачай программа. Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.27 — Передачай программа (гIалгIай меттала).
8.30 — «Интернационализм — вай вахара закон» (гIалгIай меттала).
8.50 — 9.00 — Реклама.
11.15 — «Патриот» (нохчий меттала).
11.30 — «Госприемка: гIулаьхкаш проблемаш» (нохчий меттала).
11.45 — «Болхочун хетар».
11.55 — 12.00 — Музыка.
15.15 — 15.30 — «Юртара вахар» (гIалгIай меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — «Къамаьл ду районни радиос». Суженски районера передача.

13 МАЙ
ПIАЬРАСКА

7.45 — 8.00 — «Юртара Iуйренаш».
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.25 — Передачай программа.
8.30 — «БIаьстан кхашкара балхашта — лакха темпаш» (нохчий меттала).
8.45 — Продукце динал: предприяте юзга» (гIалгIай меттала).
8.55 — 9.00 — Музыка (гIалгIай меттала).
11.15 — 12.00. — «Халкъа муамаш яхача циклера передача (нохчий меттала).
15.15 — 15.30 — «Перестройках йоазонхочун хетар». Микрофона хьалхашка М.-С. Пинева (гIалгIай меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — «XIX-ча Ерригсоюзни партийни конференцена накъаболхаш. «Авангарде коммунисташ» (гIалгIай меттала).
17.31 — «Цце сийгаш» (гIалгIай меттала).
17.46 — ДоттагIлен концерт (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — Хоамаш.
18.40 — 19.00 — «ЦIенхаштта хьадехаш» (нохчий меттала).

«Сердало» газета редакце коллективо газета редактора заместителга М. М. Хамхоевга цун нана

ХАМХОЕВА
Бурге Хьабидат

кхалхар чIоагIга хала а хеташ кодам бу.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бахкхамаш секретаря — 2-84-68; отделий: партийни хьалхара — 2-53-12, 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорска — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907 г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-53-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-66, 2-47-84; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ02141. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1705.